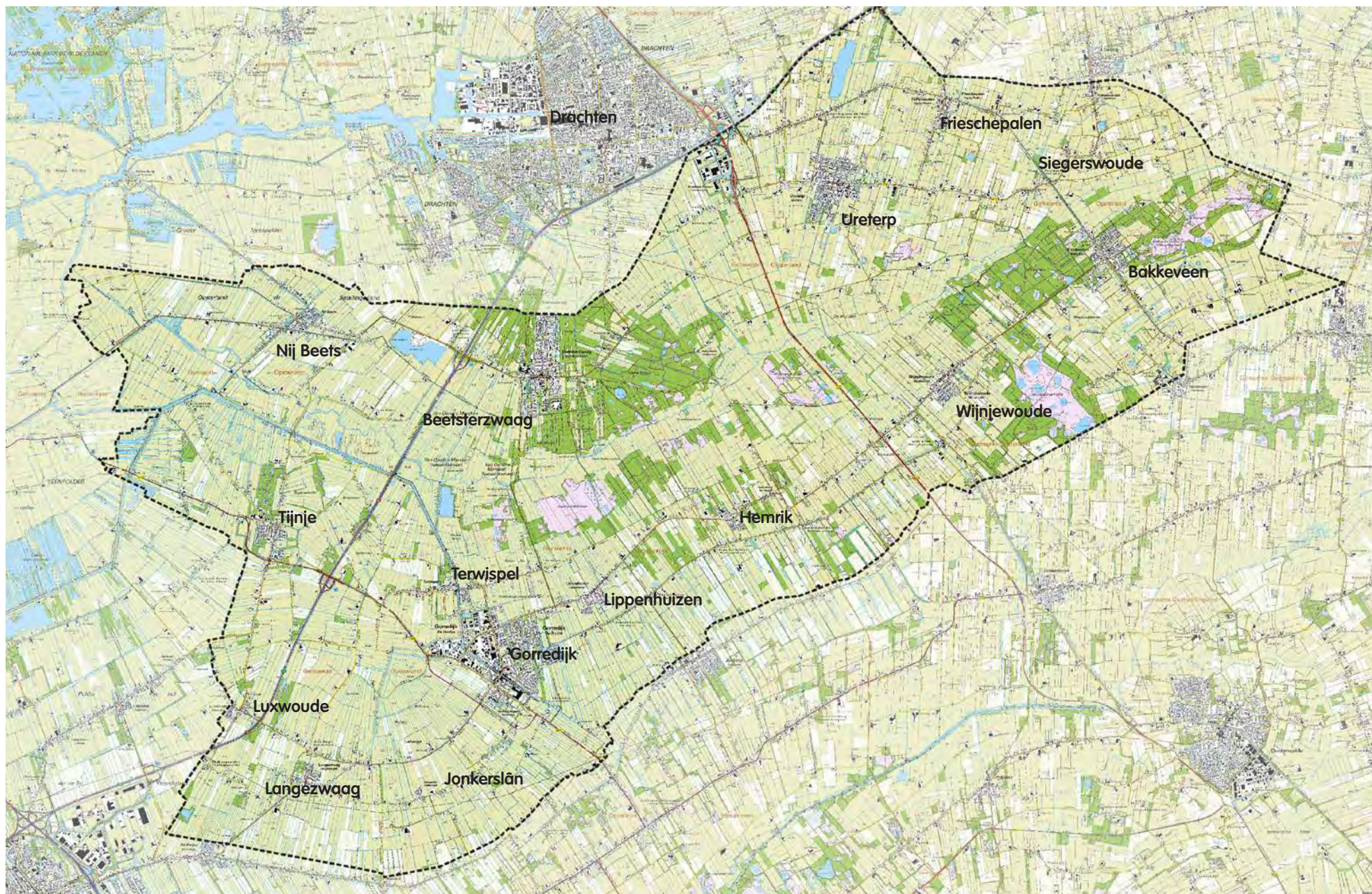

Inhoud

1	INLEIDING	5
	Aanleiding	
	Ambitie, belang en waardering van bomen	
	Afbakening	
2	GENESE VAN OPSTERLAND	7
	Ontwikkeling van Opsterland	
	Gebieds-DNA	
	Landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten	
	Landschapsvisie 2018-2028	
3	BOMENVISIE	13
	Bomen in het Opsterlandse landschap	
	Versterken van identiteit en kwaliteit	
4.	BOMENBELEID	16
	Behouden en versterken boomstructuren	
	Vergroten (bio)diversiteit	
	Gezonde bomen worden niet gekapt	
	Regelgeving bomen	
	Waarderen beeldbepalende bomen	
	BIJLAGEN	21
	BIJLAGE 1: BONNEBLAD 1900	23
	BIJLAGE 2: BOMENSTRUCTUUR IN DE DORPEN	25
	Streekdorpen in de veenpolder	
	<i>Nij Beets, Tijnje, Luxwoude, Langezwaag</i>	
	Streekdorpen op de zandgronden	
	. Landgoederenzones; <i>Beetsterzwaag, Bakkeveen</i>	
	. Hoogveengebied; <i>Ureterp</i>	
	. Overige kernen; <i>Terwispel, Jonkerslân, Gorredijk, Frieschepalen, Siegerswoude, Lippenhuizen, Hemrik, Wijnjewoude</i>	
	BIJLAGE 3: BOOMSOORTEN OPSTERLAND 2019	59

Huidige situatie gemeente Opsterland (topografische kaart 2015)

1 Inleiding

AANLEIDING

De aanleiding voor het opstellen van het bomenbeleidsplan is een motie van de gemeenteraad in november 2018. In deze motie wordt aandacht gevraagd voor de waardevolle bomenstructuur, beeldbepalende bomen en hun bescherming, als ook de kaders voor onderhoud, bescherming, kap en herplant van bomen.

AMBITIE, BELANG EN WAARDERING VAN BOMEN

Het coalitieakkoord 2018-2022 heeft de ambitie om het landschap duurzaam te behouden, namelijk:

“Wij zetten ons in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen.”

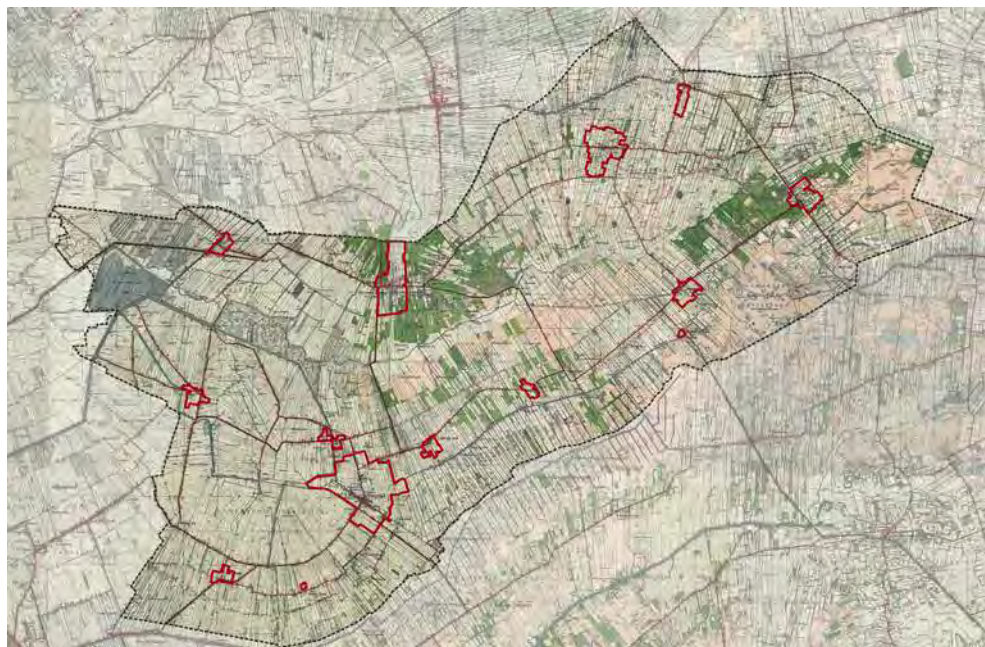
Dit bomenbeleidsplan stelt hier kaders voor en wordt vervolgens als bouwsteen gebruikt voor het nog op te stellen omgevingsplan. Het plan richt zich op de gemeentelijke bomen. Binnen de gemeentegrenzen zijn talrijke eigenaren van bomen. Naast particulieren zijn er de provincie, Rijkswaterstaat, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en andere grootgrondbezitters. Dit komt terug in de beleidsuitgangspunten, in algemene zin kan voor alle bomen de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) of de Wet Natuurbescherming (Wnb) van toepassing zijn. De toetsingskaders zijn zowel voor gemeentelijke als particuliere bomen.

AFBAKENING

Het bomenbeleidsplan gaat in eerste instantie over bomen en boomstructuren in de openbare ruimte en binnen de bebouwde kom. Wanneer er aanleiding voor is, worden boomstructuren buiten de bebouwde kom en/of bomen van particulieren beschreven. Visie en beleid op landschap en groen in het buitengebied staan verwoord in de Landschapsvisie Zuidoost.

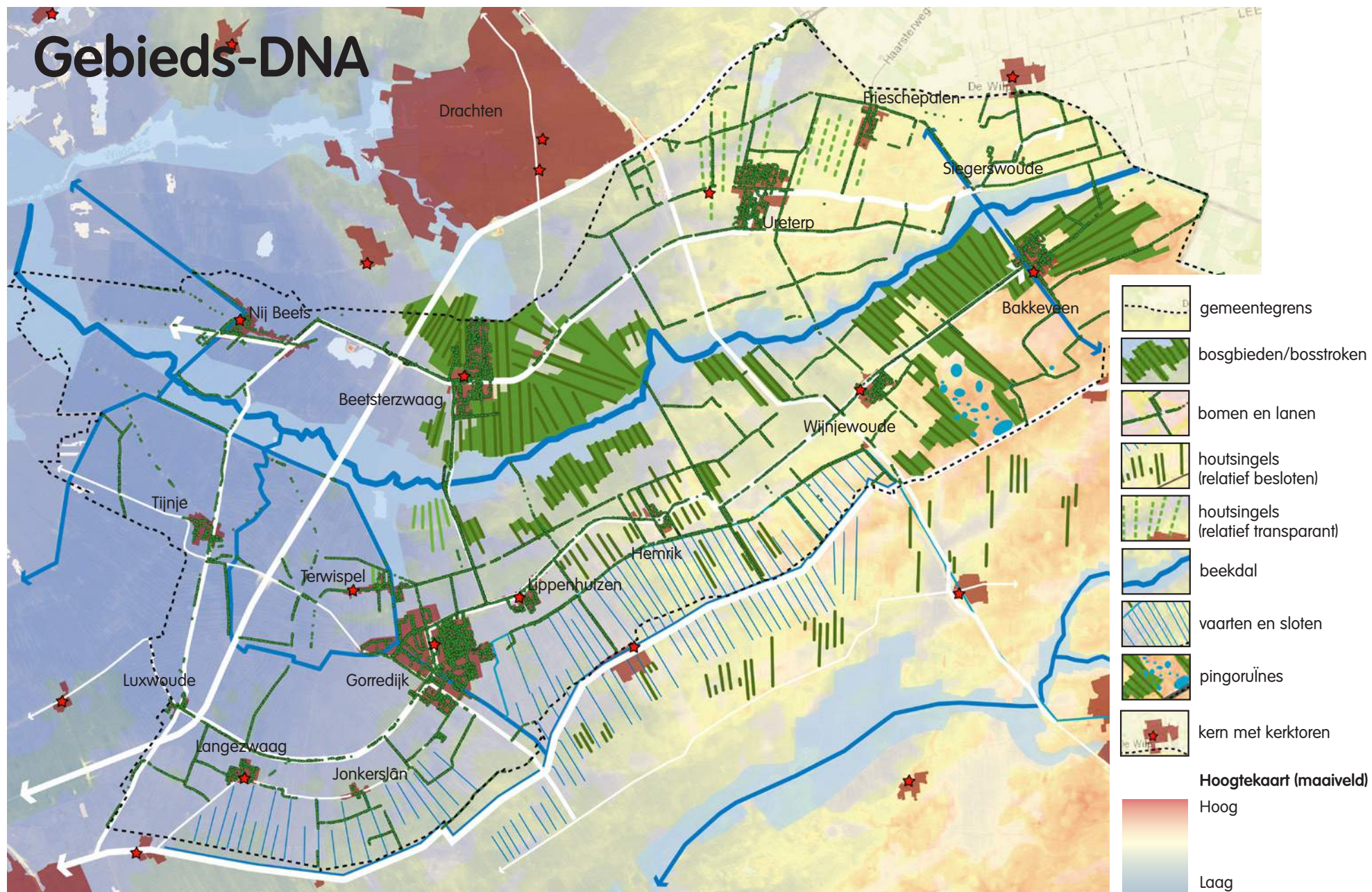
“Het bijzondere karakter van Opsterland wordt gevormd door de rijkdom aan landschappen. Wij zien op ons grondgebied een combinatie van vier landschappen op twee grondsoorten (zandgebied en veenachtig gebied): coulisselandschap, beekdallandschap, veenpolderlandschap en veenontginningslandschap.”

Romte en Ferskaat

Topografische kaart 1935 Gemeente Opsterland met huidige dorpsgrenzen

Gebieds-DNA

Gebieds-DNA (N0.ORDPEIL, 2019)

2 Genese van Opsterland

ONTWIKKELING OPSTERLAND

De gemeente Opsterland ontleent haar naam aan de naam Upsaterland. Up betekent 'op' en sater 'zittende op'. Opsterlanders zijn van oorsprong zogenaamde 'opzitters', de hoog wonende mensen op het zand. Het zand is van oorsprong altijd al een aantrekkelijke woonplek geweest. De bodem was makkelijk te bewerken en men kreeg er geen natte voeten.

De gemeente Opsterland ligt op de overgang van veen en zandgebied. Het huidige Opsterland kenmerkt zich onder andere door de fraaie bossen rond Beetsterzwaag, Olterterp, Wijnjewoude en Bakkeveen. Deze bossen zijn in de 18e en 19e eeuw aangelegd. De dorpen lagen op de hoger gelegen zandgronden. De lager gelegen gebieden, tussen de zandruggen waren de natte veengebieden. De uitgestrekte (hoog)veengebieden werden door gegraven vaarten ontsloten ten behoeve van de turfwinning: de Skoatterlânske Kompanjonsfeart, de Opsterlandsche Compagnonsvaart en de natuurlijke afwatering van het Ald Dijk. Op de kaart van circa 1900 (bijlage 1) is de landschappelijke structuur en richting goed herkenbaar. Het landschap is voornamelijk oost-west georiënteerd. De zandruggen wisselen de lager gelegen veenstromen af en liggen parallel aan elkaar.

In het (zuid)westelijk deel van de gemeente vindt de afwatering plaats door langgerekte smalle sloten tussen de kavels, die haaks op de grote afwateringssloten (wijken) liggen. Het (noord)oostelijk deel van de gemeente ligt overwegend op de zandgronden. Op basis van de landschappelijke onderlegger kent deze gemeente dan ook veel verschillende karakteristieken in groenstructuur en beleving van de verschillende ruimtes.

GEBIEDS-DNA

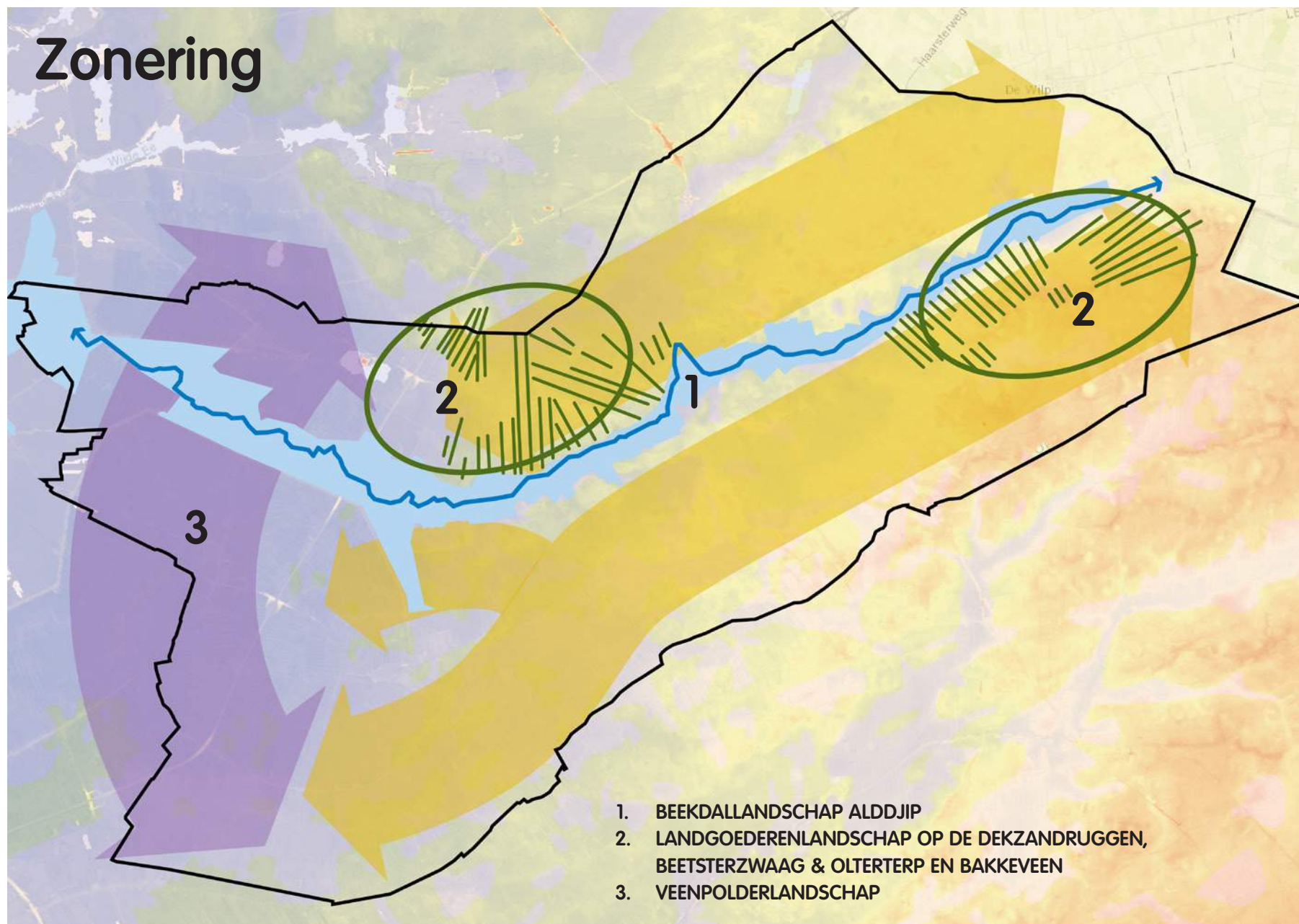
De voor de gemeente herkenbare en typerende cultuurhistorische- en landschappelijke identiteit wordt weergegeven in het zogenaamde gebieds-DNA. De identiteit wordt bepaald door de kenmerkende groenstructuur, waterstructuur en infrastructuur, ook wel genoemd: de groene, blauwe en grijze dragers. De verhouding tussen deze dragers, hun opbouw en hun ruimtelijke opzet bepalen het karakter van Opsterland.

De ruimtelijke opbouw (ordering) en de identiteit (beeld) van Opsterland worden bepaald door lineaire oost-west structuren in het landschap (de dragers). De dragers bestaan uit een aantal belangrijke structuurlijnen. Enerzijds het Ald Dijk en de Opsterlandsche Compagnonsvaart welke liggen in de lager gelegen gebieden en anderzijds, de op de hogere zandrug gelegen hoofdwegen.

In schril contrast met het meer besloten oostelijk deel van de gemeente staat het relatief open en grootschaliger veengebied in het westen van de gemeente. Dwars op de overwegend oost-westelijke structuren in het landschap liggen een aantal noord-zuid gerichte infrastructurele lijnen die loodrecht op de structuur van het landschap staan en voor geleding in het landschap zorgen.

De dorpen en het landschap hebben zich in nauwe samenhang gevormd. De ruimtelijke kwaliteit van een dorp is sterk gekoppeld aan de karakteristieken van het omliggende landschap.

Zonering

Zoneringskaart (N0.ORDPEIL, 2019)

LANDSCHAPPELIJKE EN CULTUURHISTORISCHE KWALITEITEN

De grote variatie aan natuur en landschap met de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten maken Opsterland tot een aantrekkelijke woon- en recreatiegemeente.

Kenmerkend zijn drie zoneringen/gebieden:

1. Beekdallandschap Alddijp

- Een grootschalig weids en open landschap in het beekdal

2. Landgoederenlandschap op de dekzandruggen, Beetsterzwaag & Olterterp en Bakkeveen

- Een besloten kleinschalig groen raamwerk van beplanting en (laan)bomen op de dekzandruggen
- Bosgebieden en bosstroken
- Houtsingels, relatief transparant

3. Veenpolderlandschap

- Een grootschalig weids en open landschap in de beekdalen
- Houtsingels, relatief transparant

Het beekdallandschap Alddijp

Het landgoederenlandschap

Het westelijk veenpolderlandschap

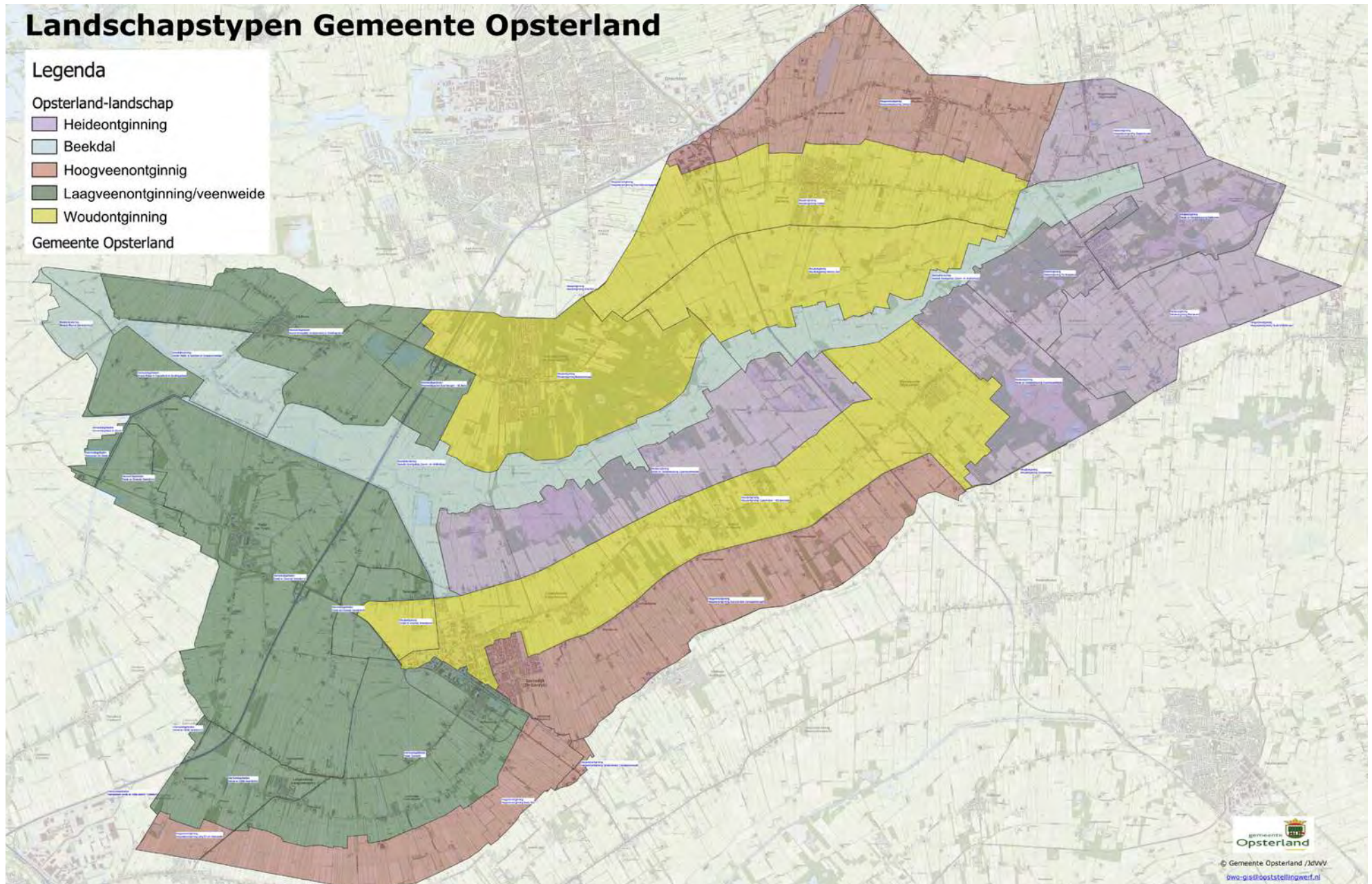
Landschapstypen Gemeente Opsterland

Legenda

Opsterland-landschap

- Heideontginning
- Beekdal
- Hoogveenontginning
- Laagveenontginning/veenweide
- Woudontginning

Gemeente Opsterland

Landschapstypenkaart (bron: gemeente Opsterland, 2019)

LANDSCHAPSVISIE ZUIDOOST FRIESLAND 2018-2028

Zuidoost Friesland is een karakteristiek gebied gevormd door vier vrijwel parallel aan elkaar lopende beeklopen (Linde, Tsjonger, Alddjip

(Boarne), Ee). Deze beeklopen liggen in Zuidoost Friesland, van brongebied (in hoge zandgronden, oostelijk) tot in de benedenloop (in het veen en tot aan de zeeklei van de voormalige Zuiderzee en Middelzee). Door de tijd is een grote verscheidenheid aan landschappen ontstaan. De bewoning van oude Friese essen en hoogveenontginning met ontginningsvaarten en de veel voorkomende woudontginningen met houtsingels en boselementen op de zandruggen tussen de beekdalen naast elkaar zijn zeer bepalend. Maar ook de overgang naar de laagveengronden met de veenpolders en klei- en veenterpen in het Boarnedal bij Aldeboarn en de benedenlopen van de Tsjonger en de Linde.

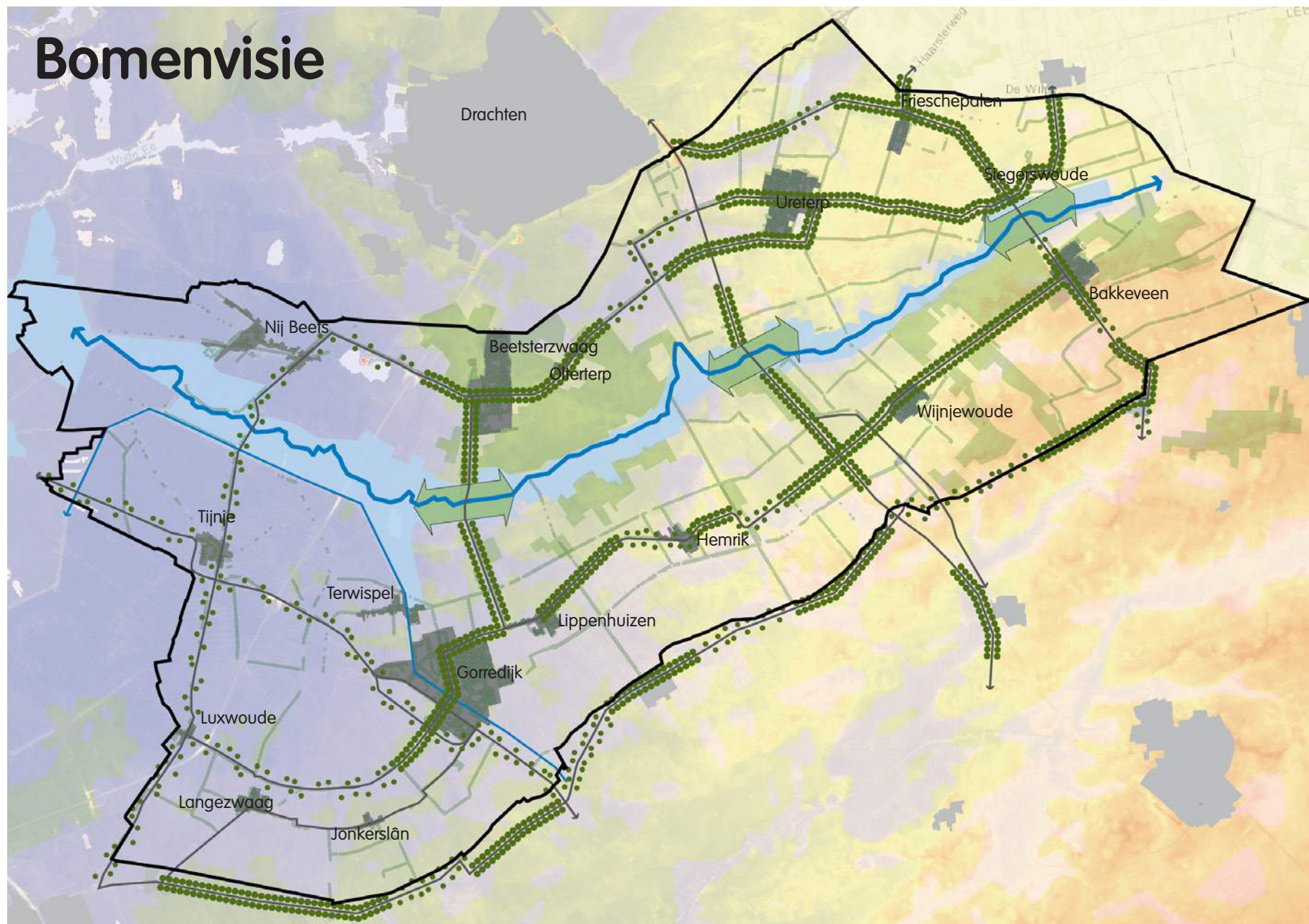
Van een besloten, kleinschalig landschap (zandgebied) in het oosten met veel (laan) bomen tot het open landschap in het veenweide- en beekdalengebied in het westen.

Bomen en andere groenstructuren bepalen voor een groot deel de variatie in open en beslotenheid in de verschillende landschapstypen en zorgen voor de herkenbaarheid.

Bij het opstellen van de omgevingsvisie en het omgevingsplan is het landschap een belangrijk onderdeel. Het uitgangspunt, dat is verwoord in het coalitieakkoord (2018-2022), om de groene en cultuurhistorische structuren in het buitengebied te inventariseren en beschermen, wordt hierbij meegenomen. Daarbij wordt rekening gehouden met de verschillende landschapstypen van Opsterland, zoals beschreven in de Landschapsvisie Zuidoost Friesland.

Dit betekent concreet, dat voorafgaande aan het opstellen van de omgevingsvisie en –plan, de inventarisatie van de te beschermen groene en cultuurhistorische structuren aan de gemeenteraad voorgelegd wordt met vermelding van de mogelijkheden tot bescherming hiervan.

Bomenvisie

3 Bomenvisie

DEKZANDRUGGEN

Bosgebieden en structuren

Bomen(rijen) en lanen

Lanen en houtsingels (relatief besloten structuur)

VEENGRONDEN

Houtsingels (relatief transparante structuur)

BEEKDAL

Open structuur

De bomenvisie wordt voor een groot deel bepaald door de identiteit en het 'ritme' - besloten of open - van het landschap. De beleving van het landschap op de zand- en veengronden wordt sterk beïnvloed door de landschappelijke onderlegger, de bodem. De sterke oriëntatie van oostwest lopende besloten dekzandruggen met daartussen de relatief open beekdal bepaalt in hoofdlijnen de hoofdstructuur van het gebied. De bomenvisie draagt bij aan de geleding van dit landschap en in de variatie in besloten zandgebieden en de openheid van de lager gelegen veengronden.

De dekzandruggen hebben een meer besloten karakter. Lange en vaak smalle bosstroken en laanbeplanting bepalen hier het beeld. Voornamelijk eik en beuk wordt toegepast in de zandgebieden. Daar waar de veengronden liggen zal het landschap veel meer transparantie tonen. Op de veengronden overheersen de singelbeplantingen, transparante singels die 'pluksgewijs' langs de wegen zijn gesitueerd. Op de plek waar de dwarsverbindingen (noord-zuid gericht) de belangrijkste veenstromen kruisen is het landschap zeer open en zijn de lager gelegen 'diepten' optimaal te beleven.

Bosgebieden en bosstroken (Beetsterzwaag, Gerdyksterwei)

Solitaire bomen (Beetsterzwaag, gemeente tuin, oude tamme kastanje)

Groep bomen (Gorredijk, Groene Long)

Lanenstructuur, besloten (Lippenhuizen, Beetsterwei)

Houtsingels, relatief besloten structuur

Houtsingels, relatief open structuur (Ureterp, Weibuorren)

BOMEN IN HET OPSTERLANDSE LANDSCHAP

Kenmerkend voor Opsterland is het groene karakter in diverse verschijningsvormen. Zo zijn er bossen, houtsingels, laan- en wegbeplantingen, waar bomen het belangrijkste onderdeel van de groenstructuur vormen. Daarmee zijn bomen een sterk bepalend onderdeel van het landschap.

Op de hogere zandgronden komen de meeste bomen, bossen en houtsingels voor. Langs veel gemeentelijke wegen staat een één- of tweezijdige (laan) wegbeplanting. In de dorpen op de zandgronden is het dichtere landschap doorgetrokken en staan veel bomen in de openbare ruimte.

Het veengebied is open en weids. De bomen staan hier langs wegen op de grenzen van de deelpolders. Ook zijn er dorpsbosjes en kleine bosjes op restgronden aangelegd.

VERSTERKEN VAN IDENTITEIT EN KWALITEIT

De benoemde landschappelijke kwaliteit die met de waardevolle boomstructuren in de dorpen doorloopt, de dragers, is belangrijk om te behouden en te versterken. De verschillen in zand- en veengebied worden met de boom- en groenstructuren verstrekt. In bijlage 2 worden de waardevolle gemeentelijke boomstructuren in de dorpen benoemd.

De visie richt zich daarmee op het behoud en versterken van bomen en boomstructuren. Zodat deze van meerwaarde zijn voor het landschap, de leefgemeenschap en de ecologische waarde (biodiversiteit). De nadruk ligt hierbij op de gemeentelijke boomstructuren in de dorpen.

4 Bomenbeleid

DUURZAAM BOMENBESTAND

De volgende uitgangspunten worden gehanteerd om een duurzaam bomenbestand te realiseren en te behouden:

- De juiste boom op de juiste plaats. Indien de standplaats boven- en ondergronds niet geschikt is of gemaakt kan worden voor de groei van een gezonde boom, wordt daar geen boom geplant of herplant.
- Het streven is om zoveel mogelijk bomen in plantvakken te hebben in plaats van in verharding.
- Aangeplante bomen bereiken de volwassen leeftijd. Deze leeftijd is afhankelijk van de boomsoort, voor eik en beuk meer dan 100 jaar.

BEHOUDEN EN VERSTERKEN VAN BOOMSTRUCTUREN

Het karakteristieke Opsterlandse landschap met de verschillende boomstructuren willen we behouden en waar mogelijk versterken. Wanneer de boomstructuren van de gemeente Opsterland niet meer herkenbaar zijn, is het wenselijk deze als structuur te herstellen. Als bomen wegvallen, worden deze in principe herplant. De kenmerkende boomstructuren in de dorpen en het buitengebied blijven zo in stand en zorgen voor de kwaliteit en het specifieke karakter van de verschillende dorpen. Voor het open veenweidegebied en het beekdal wordt bekeken of herplant ter plaatse wenselijk is in verband met het open karakter van het landschap. Om plaatselijke verdichting te voorkomen, kan de herplant ook in het oostelijke zandgebied plaatsvinden.

VERGROTEN (BIO)DIVERSITEIT

Bomen als onderdeel van de groenstructuren zijn in potentie belangrijk voor de biodiversiteit. Het grootste deel van ons

bomenbestand bestaat uit eik (65%) en beuk (6%) op de zandgronden en es (7%) in het veengebied (zie bijlage 1). Langs de wegen staat vaak één boomsoort aangeplant, waardoor monoculturen zijn ontstaan die de bomenstructuren kwetsbaar maken voor ziekten en plagen. Meer diversiteit in de aanplant, dus verschillende soorten bomen en struiken, en meer biodiversiteit in de groenstructuur (gelaagdheid, kruidenrijk gras) zorgt voor een beter evenwicht in het ecosysteem met uiteindelijk minder boomziekten en plagen en een verrijking van de biodiversiteit. Ook worden bij voorkeur inheemse soorten gebruikt bij nieuwe aanplant en vervanging/herplant van bomen.

GEZONDE BOMEN WORDEN NIET GEKAPT

Vanwege de grote waarde van bomen is het uitgangspunt dat gezonde bomen niet worden gekapt. Dit betekent niet dat nooit bomen worden gekapt, maar dat er altijd een gedegen belangenafweging plaatsvindt bij een verzoek om bomen te kappen. Bij het verstrekken van een vergunning vindt indien mogelijk een 1-op-1 herplant plaats.

Regelmatig wordt de gemeente gevraagd gemeentelijke bomen te kappen vanwege bepaalde vormen van overlast. Overlast door bomen wordt in principe niet als 'belang' erkend om bomen te kappen.

Kapaanvragen voor gemeentelijke bomen worden alleen behandeld als:

1. De boom een gevaar vormt of ziek is. Voorwaarde is dat dit vergezeld gaat met een actuele boomveiligheidsinspectie (VTA). In principe geldt een herplantplicht.
2. In het kader van ontwikkelingsinitiatieven met een algemeen belang. Hierbij wordt in principe een herplant opgelegd.

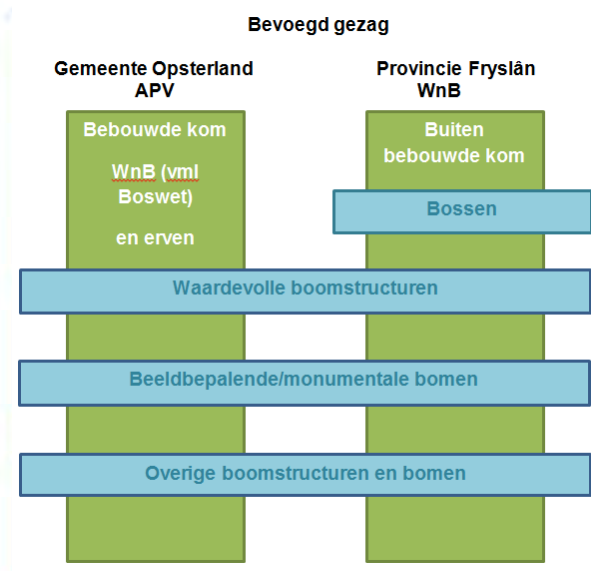
3. Bij buurtinitiatieven. Voorwaarde is dan instandhouding van de bomenstructuur al dan niet met een herplantplicht.

Dit betekent dat het uitgangspunt is dat (gemeentelijke) bomen niet gekapt worden wanneer particulieren zonnepanelen op het dak willen plaatsen of hebben geplaatst. Opsterland is voorstander van het gebruik van duurzame energiebronnen. Toch is het streven te voorkomen dat bomen plaats moeten maken voor deze ontwikkeling. Bomen en groen hebben namelijk net als zonnepanelen een positieve bijdrage in het voorkomen van gevolgen van klimaatverandering en het opvangen van effecten daarvan. Lichtconcurrentie tussen gezonde (gemeentelijke) bomen en particuliere zonnepanelen is geen argument voor het vellen van deze bomen of een omgevingsvergunning te verlenen. De gemeente streeft bij (her-)inrichting of nieuwe uitbreidingen wel naar een optimale situatie voor duurzame energie.

REGELGEVING BOMEN

In het algemeen geldt dat voor het kappen en herplanten van bomen en boomstructuren een vergunning nodig is. Een omgevingsvergunning (kapvergunning) van de gemeente is nodig binnen de bebouwde kom volgens de Algemene plaatselijke verordening van de gemeente. Buiten de bebouwde kom dient voor de meeste bomen een kapmelding in het kader van de Wet natuurbescherming van de Provincie Fryslân te worden gedaan. De gemeente Opsterland heeft eerder gekozen voor een duidelijke scheiding in de bevoegdheden als het om kappen van bomen en houtopstanden gaat. Op hoofdlijnen is de gemeente Opsterland het bevoegd gezag binnen de bebouwde kom begrenzing wet natuurbescherming (voormalige Boswet) en de provincie Fryslân het bevoegd gezag in het buitengebied, buiten de bebouwde kom wet natuurbescherming.

Naast de gemeentelijke bomen zijn particuliere bomen ook vaak belangrijk voor de (openbare) ruimte. Wanneer het gaat om bomen behartigt de gemeente dan ook het algemeen belang boven het individueel belang. Hierbij wordt uitgegaan van het feit dat de bomen waar wij nu van genieten vaak door een vorige generatie zijn geplant.

Gemeente Opsterland	Provincie Fryslân
Algemene plaatselijke verordening (APV) → omgevingsvergunning/kapvergunning	Wet natuurbescherming (WnB) → kapmelding
Binnen bebouwde kom WnB en op erven: • Eik of beuk met omtrek 90 cm Buiten bebouwde kom WnB: • Solitaire boom met omtrek van 30 cm • Boom als onderdeel van bosje, houtsingel minder dan 20 bomen of 10 are	Buiten bebouwde kom WnB: • Houtopstand(en) groter dan 10 are (1.000 m ²) • Bomen in rijbeplanting van 20 bomen of meer • Of een deel van 10 are of 20 bomen of meer

WAARDEREN VAN BEELDBEPALENDE BOMEN

Voor Opsterland zijn de bomen als onderdeel van het groene erfgoed van groot belang. Zoals bijvoorbeeld de parken van Roodbaard in Beetsterzwaag, de vele oude lanen en het hele parklandschap van Beetsterzwaag & Olterterp én Bakkeveen. Solitaire bomen en boomstructuren zijn hier een belangrijk onderdeel van en waard te behouden. Niet alleen de soorten eik en beuk (beschermd in APV 2019) kunnen beeldbepalend zijn. Een oude grote paardenkastanje of plataan, welke in Opsterland op diverse plekken staan, zijn het behouden waard. Beeldbepalende bomen worden niet op voorhand vastgelegd in een bomenlijst, maar in algemene zin beschreven. Een bomenlijst moet bijgehouden worden en bestaat naast de gemeentelijke bomen ook uit particuliere beeldbepalende bomen. Met een algemene omschrijving van het begrip beeldbepalende boom (zie hiernaast) worden de beeldbepalende bomen op voorhand beschermd. Bij een mogelijke kapaanvraag worden de toetsingscriteria tegen de plaatselijk situatie afgewogen.

Beeldbepalende bomen worden als volgt omschreven:

- Beeldbepalend voor de omgeving, waarbij het van belang is dat het cultuurhistorisch waardevol is of een bijzonder plek in de geschiedenis van Opsterland.
- Levensverwachting van minimaal 10 jaar.
- Diameter van 60 centimeter op 1.30 meter ($\approx$ omtrek 190 centimeter). Voor veel boomsoorten geldt dat deze geen omtrek van 190 cm halen. Boomsoorten die dit wel halen op oudere leeftijd, zoals plataan, linde, (paarde)kastanje, zijn het ook waard om extra te beschermen.

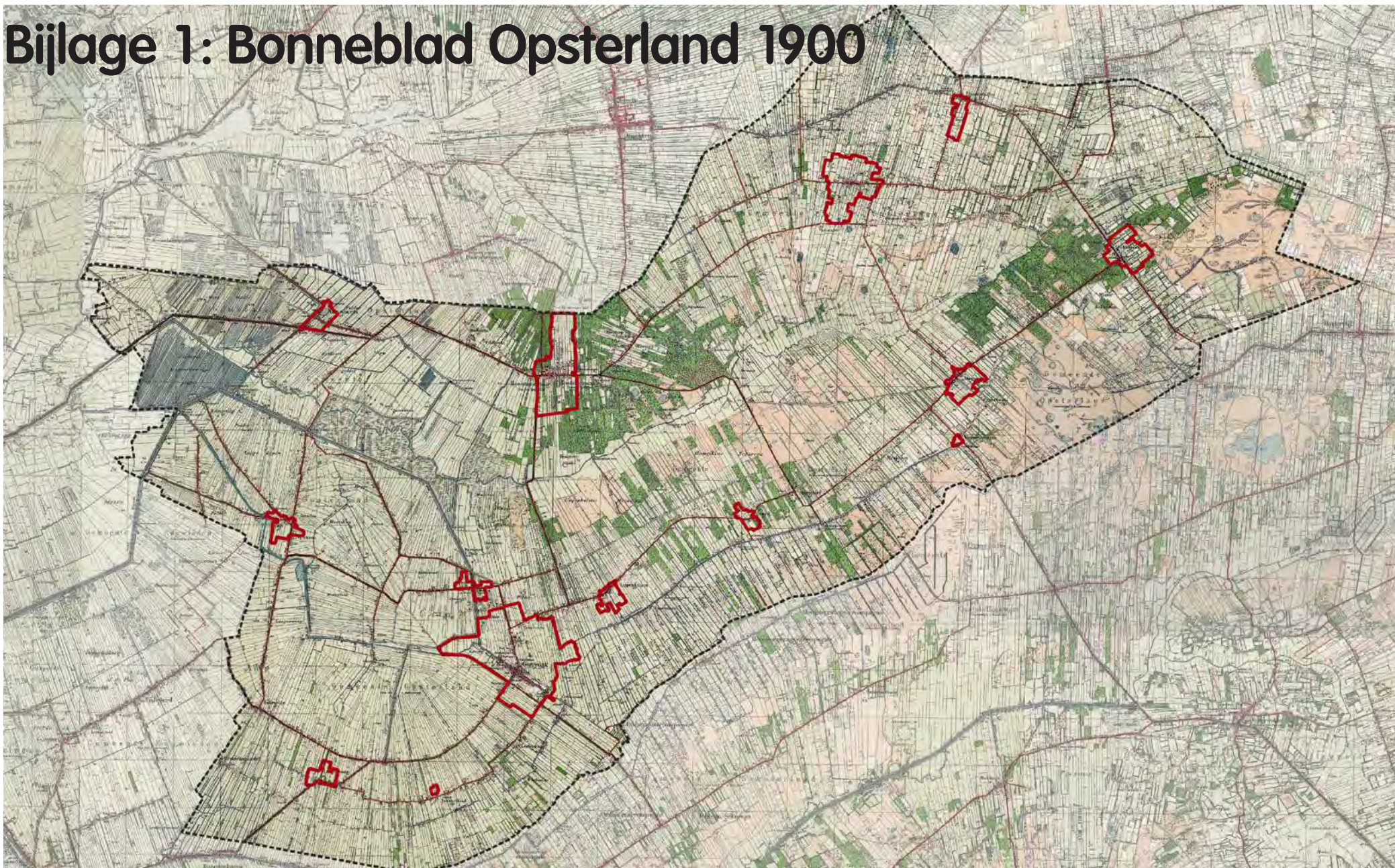
Dit betekent dat beeldbepalende bomen niet zomaar gekapt worden en wanneer dit om redenen toch nodig is er een goede herplant plaatsvindt. De herplant wordt dan bij voorkeur in de directe omgeving uitgevoerd. De APV zal hier op worden aangepast.

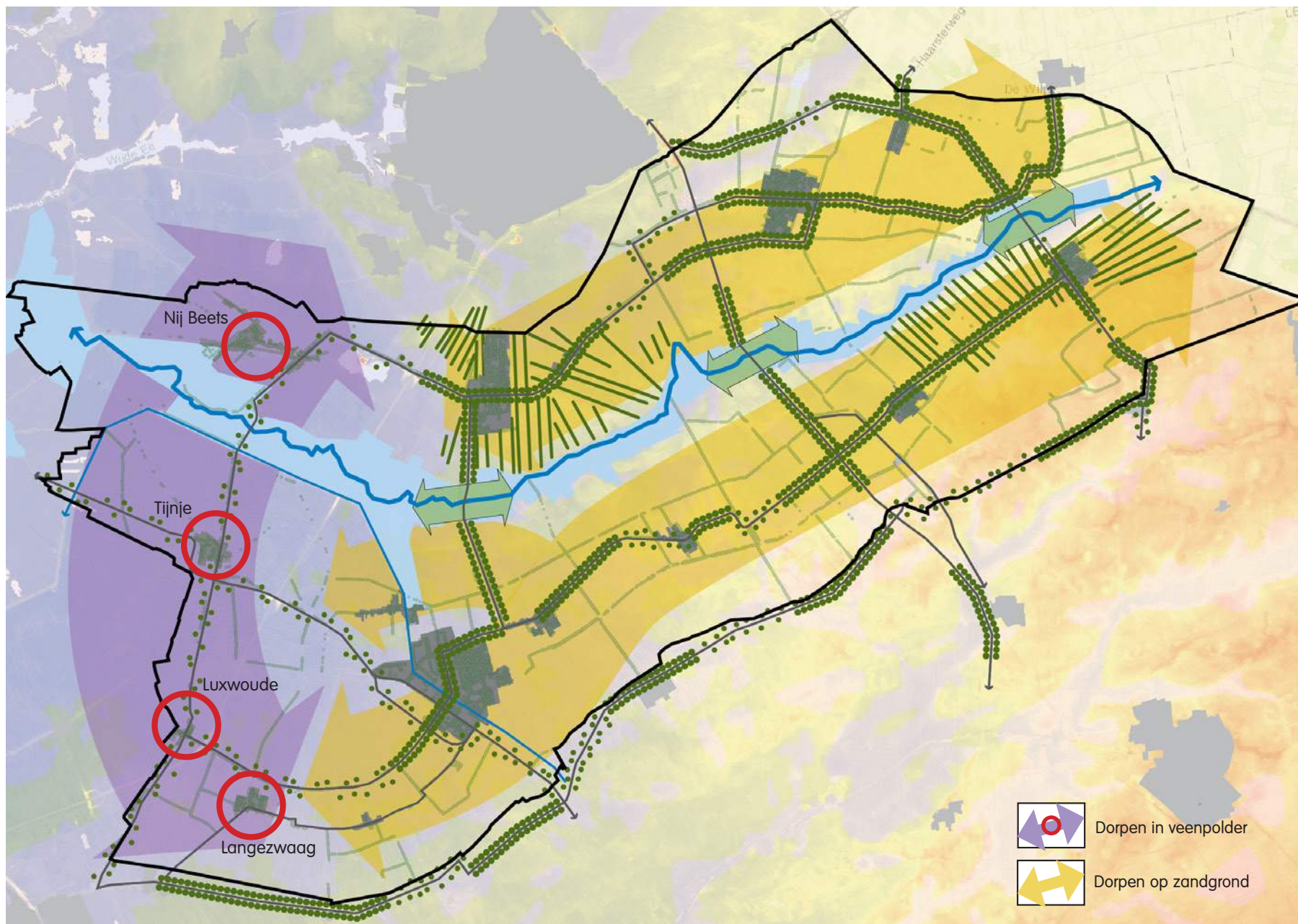

Bijlagen

Bijlage 1: Bonneblad Opsterland 1900

Bonneblad Opsterland 1900 met huidige dorpsgrenzen

Bomenstructuur dorpen in veenpolder

Bijlage 2: Bomenstructuur in de dorpen

Nij Beets, Domela Nieuwenhuisweg, laanstructuur buiten bebouwde kom

Nij Beets, Prikkewei, boomgroepjes in de bebouwde kom

Tijnje, Breewei, bomenstructuur in de bebouwde kom

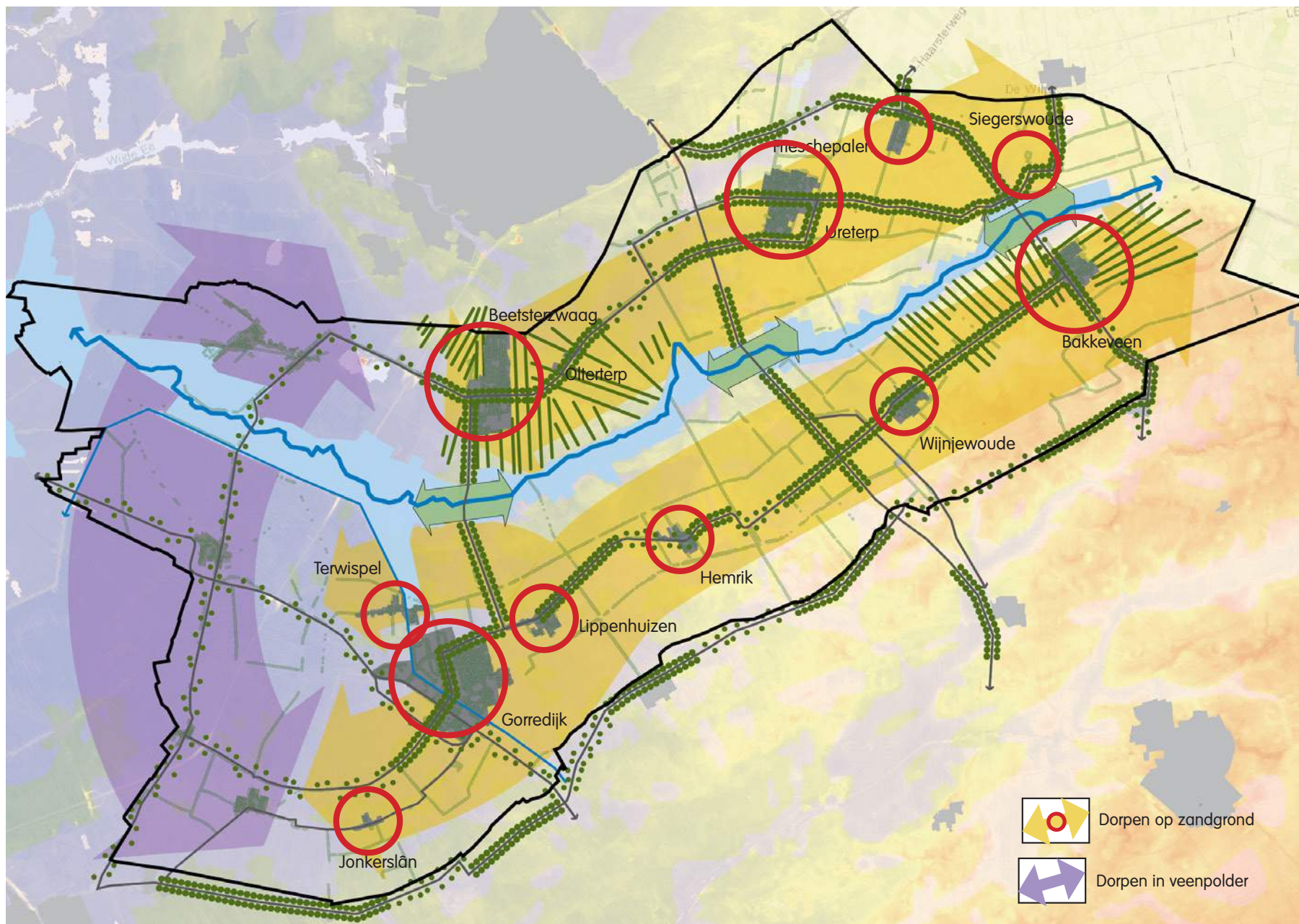
DORPEN IN DE VEENPOLDER

Aansluitend bij het open en transparante karakter van de veenpolder worden in deze zone voornamelijk transparante bomenrijen langs de hoofdwegen geplant. Een uitzondering daarop zijn de dorpsstraten (o.a. Langezwaag en Tijnje). De oude kern (de dorpsstraat) van deze dorpen ligt vaak op een zandkop.

Dit wordt bij de bomenstructuur naar voren gebracht door het toepassen van een bomenlaan langs de dorpsstraat. Deze bomen zijn van een eerste of tweede grootte.

De dorpsranden die de overgang naar het landschap vormen worden gemarkeerd door transparante houtsingels die de richting van het landschap volgen. Op deze wijze kan eventuele nieuwbouw rondom het dorp zich op een passende wijze in het landschap en de dorpsrand voegen. De dorpsranden zijn 'rafelig' en bieden een optimale afwisseling in open ruimte en massa (bebouwde of beplante ruimte, zoals dorpsbossen).

In de dorpskern staan op markante plaatsen één of enkele solitaire bomen (zoals linde, plataan, kastanje). Grote erven net buiten de kern worden omzoomd door een houtsingel. Doordat de zogenaamde rond- en randwegen vrij van beplanting zijn bepalen deze (van oudsher niet aanwezige) lijnen niet de structuur van het landschap. De boomsoorten die in het veengebied van nature voorkomen zijn es, els, berk, lijsterbes, kastanje en incidenteel eik.

Bomenstructuur dorpen op de zandgronden

Bakkeveen, De Brink nieuw, toekomstig cultuurhistorisch waardevolle boom

Bakkeveen, privé, zichtbepalende boom op particulier terrein

Beetsterzwaag, gemeentetuin, oude plataan, cultuurhistorisch waardevolle boom

Beetsterzwaag, Gerdyksterwei, laanstructuur buiten de bebouwde kom

Siegerswoude, Binnenwei, ruilverkavelingscompensatie

Jonkerslân, Fugelsang, boomstructuur buiten de bebouwde kom

DORPEN OP DE ZANDGRONDEN

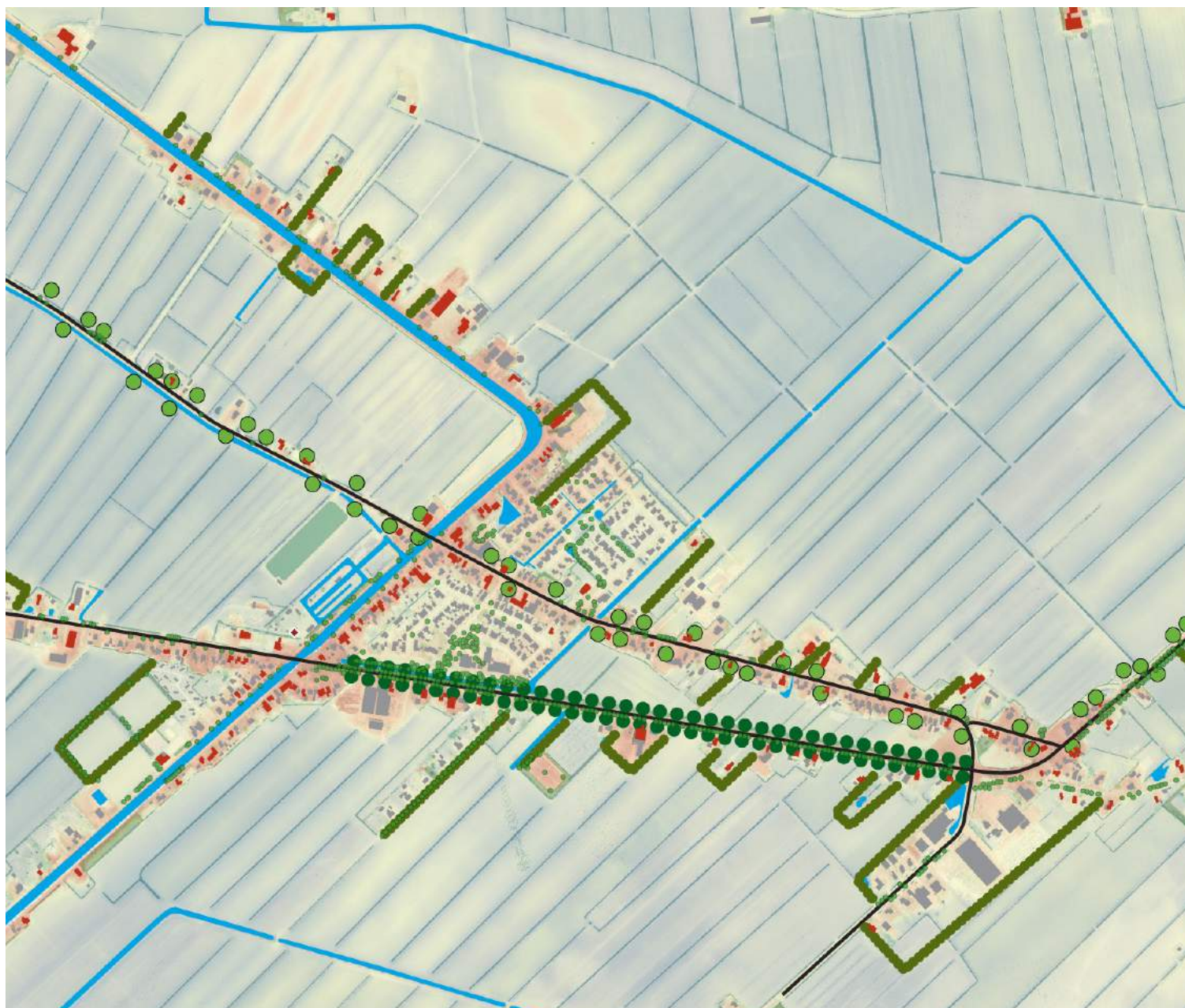
Het gebied kent twee lange zandruggen die in voornamelijk oostwestelijke richting in het veengebied 'grijpen'. De noordelijke zandrug heeft een meer besloten karakter ten opzichte van de zuidelijke zandrug. Het zuidelijk zandgebied heeft een sterkere relatie met de veengronden. Deze zone kent geen grote bosgebieden zoals op de noordelijke zandrug, maar kenmerkt zich door de meer uitgestrekte weidegebieden waar van oorsprong de 'boeren en buitenlui' zich vestigden.

De streekdorpen op de zandruggen, ten zuiden van het Ald Dijk (Koningsdiep) zijn van oorsprong boerennederzettingen. Grote heidevelden bepaalden het landschap ten noorden en zuiden van deze zandrug. De hoge zandruggen zijn van oorsprong tevens de eerste verbinding vanuit Drenthe naar de lager gelegen gebieden van Friesland. De streekdorpen bestaan veelal uit karakteristieke lintbebouwing. De dorpskern is compact, richting het landschap wordt het bebouwingslint veel opener. Tussen de bebouwing liggen vaak diepe, smalle kavels vanwaar een fraai zicht op het achterliggende landschap is.

Aansluitend bij het karakter van de zandgronden kenmerkt het achterliggende landschap zich in deze zone voornamelijk door relatief dichte houtsingels. De kern van deze dorpen typeert zich door een bomenlaan langs de dorpsstraat en belangrijke zijwegen van het dorp. In de dorpskern staan op markante plaatsen één of enkele solitaire bomen (zoals linde, plataan, kastanje). De bomen zijn van een eerste of tweede grootte.

De dorpsranden die de overgang naar het landschap vormen worden gemarkeerd door relatief dichte houtsingels die de richting van het landschap volgen. Op deze wijze kan eventuele nieuwbouw rondom het dorp zich op een passende wijze in het landschap en de dorpsrand voegen.

De boomsoorten van de hoofdstructuren zijn beuk, eik en berk en voor de dorpsranden in de houtsingels els, es en berk.

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

Bomenstructuur Nij Beets

NIJ BEETS

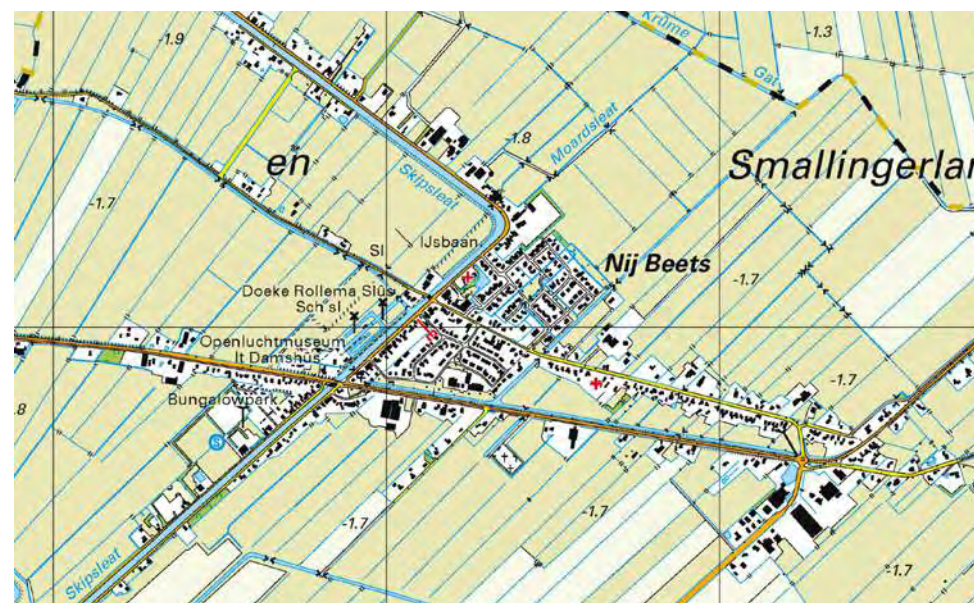
- transparante bomenrijen bepalen het open karakter van het landschap langs de hoofdweg (Prikkewei).
- de bomenrij langs de Domela Nieuwenhuisweg karakteriseert de doorgaande weg in de dorpskern.
- karakteristieke houtsingels staan haaks op de hoofdweg en rond grote erven buiten de dorpskern.
- solitaire bomen als accent om de kruising tussen water (Polderhoofdkanaal) en weg (Prikkewei) te markeren.

Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Tijnje

TIJNJE

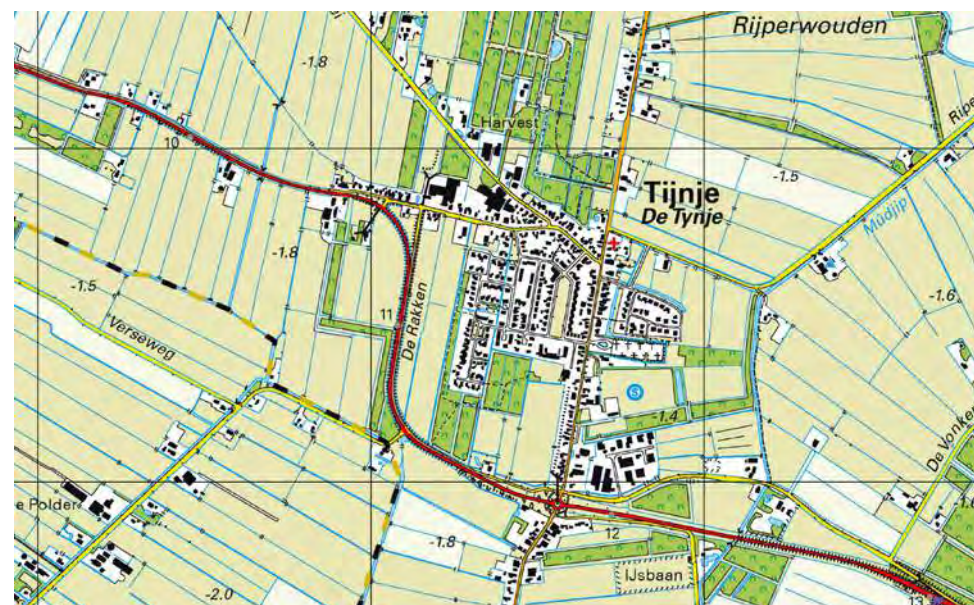
- de oorspronkelijke structuur van het veendorp wordt bepaald door de hoofdwegen met bomenrijen (Breewei, Rolbregdyk en Riperwei).
- in de dorpskern is laanstructuur van de Breewei (ligging op zandkop) karakteristiek.
- rondweg niet beplanten (om de van oudsher aanwezige structuur zoveel mogelijk te accentueren).
- karakteristieke houtsingels staan haaks op de hoofdweg en rond grote erven buiten de dorpskern.
- solitair als accent langs de Breewei.

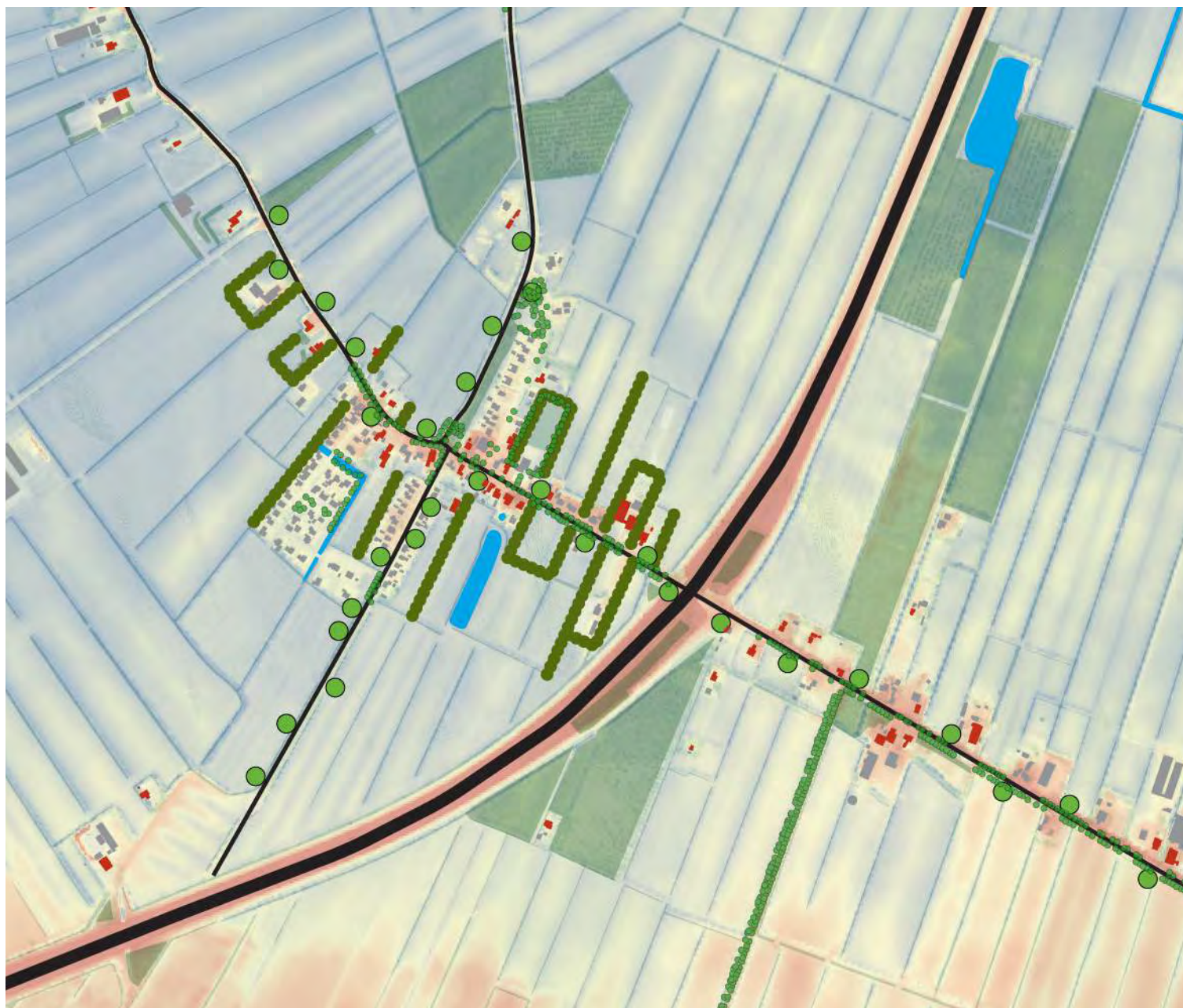
Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Luxwoude

LUXWOUDE

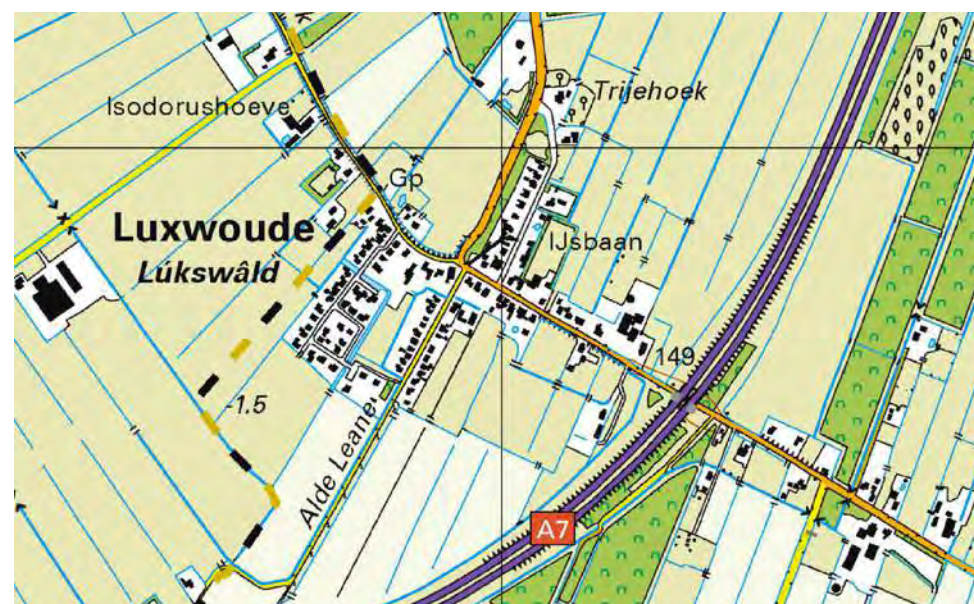
- transparante bomenrijen of bomengroepen langs de hoofdwegen (Hegedyk, Lükster Heawei en Alde Leane).
- karakteristieke houtsingels staan haaks op de hoofdweg en rond grote erven buiten de dorpskern.
- solitair als accent markeren de kruising tussen de hoofdwegen (Hegedyk met Lükster Heawei en Alde Leane).

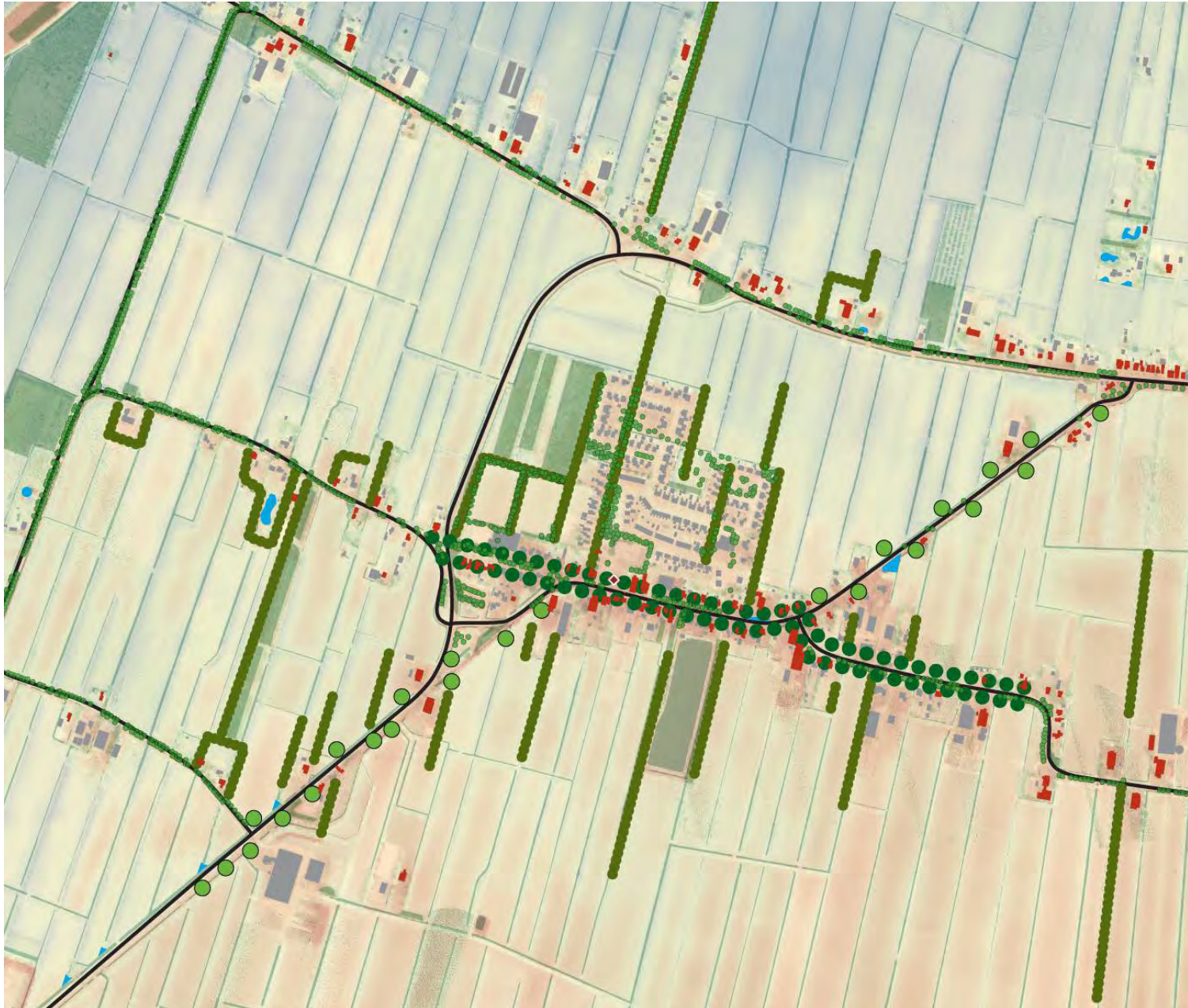
Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Langezwaag

LANGENZWAAG

- transparante bomenrijen of bomengroepen langs de hoofdwegen (Lang' Ein en 't Skeane Ein) bepalen het open karakter van het landschap.
- laanstructuur dorpsstraat 't Hou (ligging op zandkop).
- rondweg niet beplanten (om de van oudsher aanwezige structuur zoveel mogelijk te accentueren).
- karakteristieke houtsingels staan haaks op de hoofdweg en rond grote erven buiten de dorpskern.
- solitairen als accent in de dorpskern.

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 1935

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

Bomenstructuur Beetsterzwaag

BEETSTERZWAAG

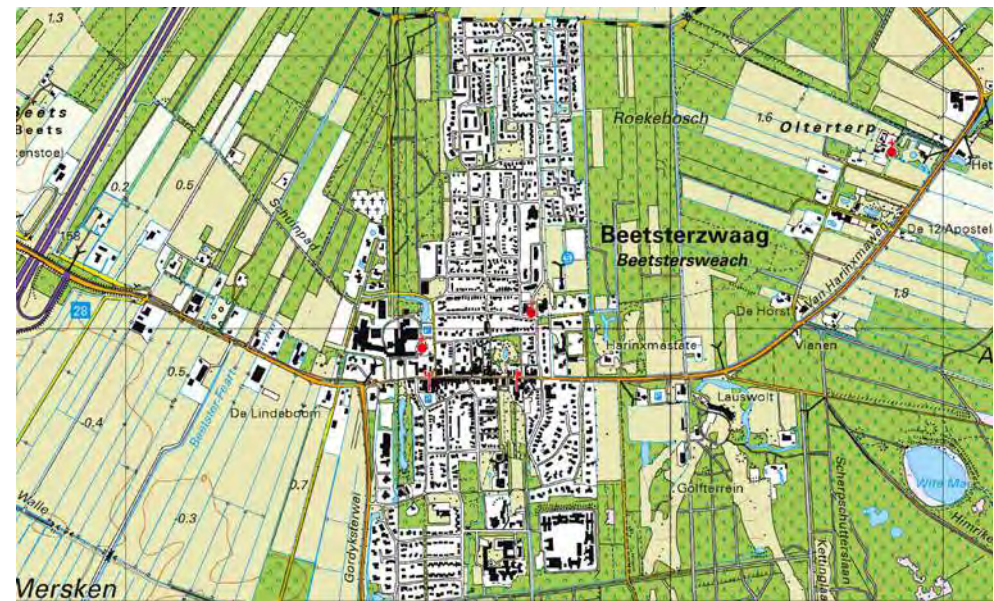
- Ansluitend op het landgoederenlandschap van Beetsterzwaag & Olterterp wordt in deze zone de sfeer voornamelijk bepaald door het bosrijke karakter met de vele lanen langs de belangrijkste wegen.
- De dorpsstraat (Hoofdstraat) kan zich in oostelijke richting ontwikkelen tot een dubbele (beuken)laan (Van Harinxmaweg). De brede (en soms dubbele) beukenlanen worden afgewisseld met kleinschalige open ruimten.
- De dorpsranden worden omzoomd door bosstroken en brede singels, parallel aan de richting van het landschap. De afwisseling tussen open ruimten en bos, het verspringen van de bosrand, is kenmerkend.

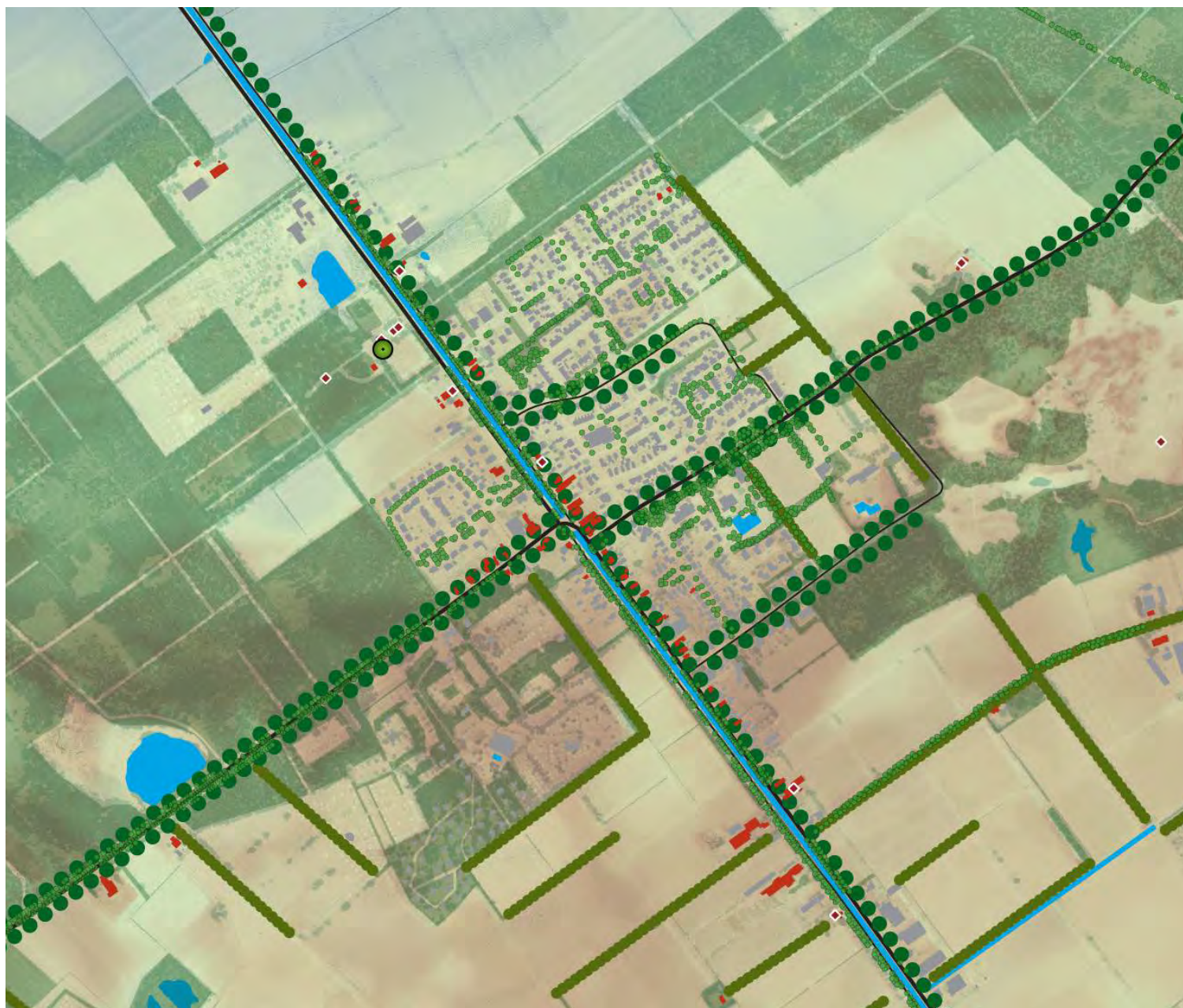
Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 1935

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

Bomenstructuur Bakkeveen

BAKKEVEEN

- Bakkeveen kent ten opzichte van Beetsterzwaag en omgeving een iets minder 'rijke' historie, hoewel ook hier enkele landhuizen voorkomen. Mede door de trekvaart die van noord naar zuid door het dorp loopt, heeft het dorp een ander karakter ten opzichte van Beetsterzwaag. Maar ook in Bakkeveen wordt de sfeer voornamelijk bepaald door het bosrijke karakter en de vele lanen langs de hoofdwegen.
- Opvallend voor Bakkeveen is de voormalige trekvaart welke door het dorp loopt, haaks op de structuur van de zandruggen. De trekvaart komt voort uit het omringende veenlandschap. Van oorsprong is de trekvaart aan één zijde beplant.
- De hoofdwegen haaks op de Bakkefeanster Feart liggen parallel aan de zandrug. Hier bepalen (soms dubbele) lanen het beeld.
- De dorpsranden worden omzoomd door bossen en brede bossingels parallel aan de verkavelingsrichting van het landschap. Kenmerkend is de afwisseling tussen open ruimten en bos en het verspringen van de bosrand.

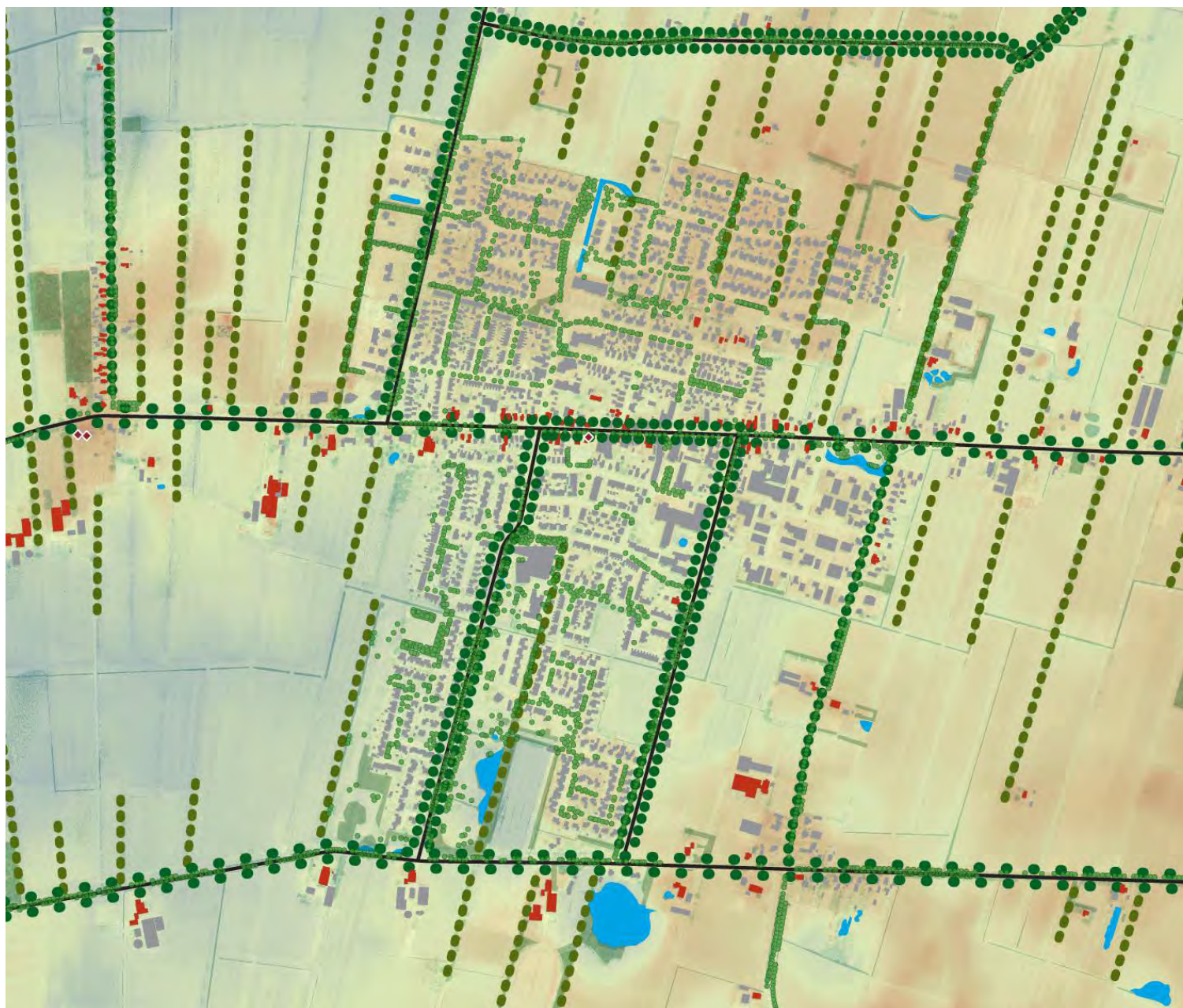
Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 1935

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Ureterp

URETERP

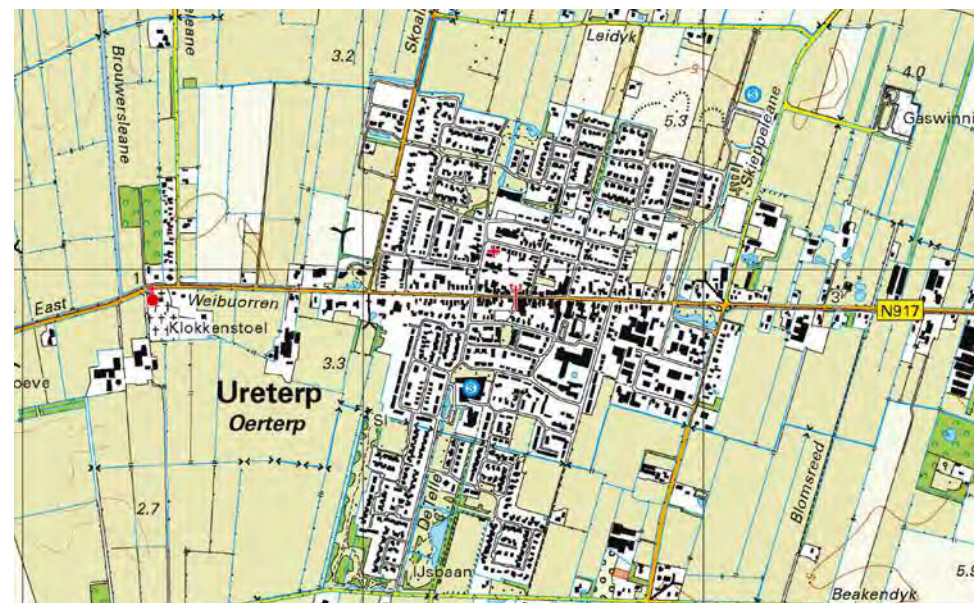
- Ureterp ligt middenin het voormalig hoogveengebied. In tegenstelling tot het zuidelijk deel van de gemeente zijn de houtsingels (in de richting van het landschap) transparanter van karakter. De openheid van dit relatief grootschalig gebied speelt een belangrijke rol.
- De dorpskern wordt gemarkeerd door laanbomen. De dorpsstraat met winkels (Weibuorren) wordt waar mogelijk gekenmerkt door een fraaie solitaire boom.
- De beplanting langs de lange en rechte (uitvals)wegen bestaat uit bomenrijen in een minder dicht plantritme dan de straten in de dorpskern. Langs de uitvalswegen wordt het beeld voornamelijk bepaald door de transparante houtsingels in het landschap. Tussen de bebouwing door is een ritme van doorzichten naar het achterliggende landschap te herkennen.
- De dorpsranden die de overgang naar het landschap vormen worden gemarkeerd door transparante houtsingels die de richting van het landschap volgen. Op deze wijze kan eventuele nieuwbouw en uitbreiding van bedrijventerreinen rondom het dorp zich op een passende wijze in het landschap en de dorpsrand voegen.

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 1935

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Gorredijk

GORREDIJK

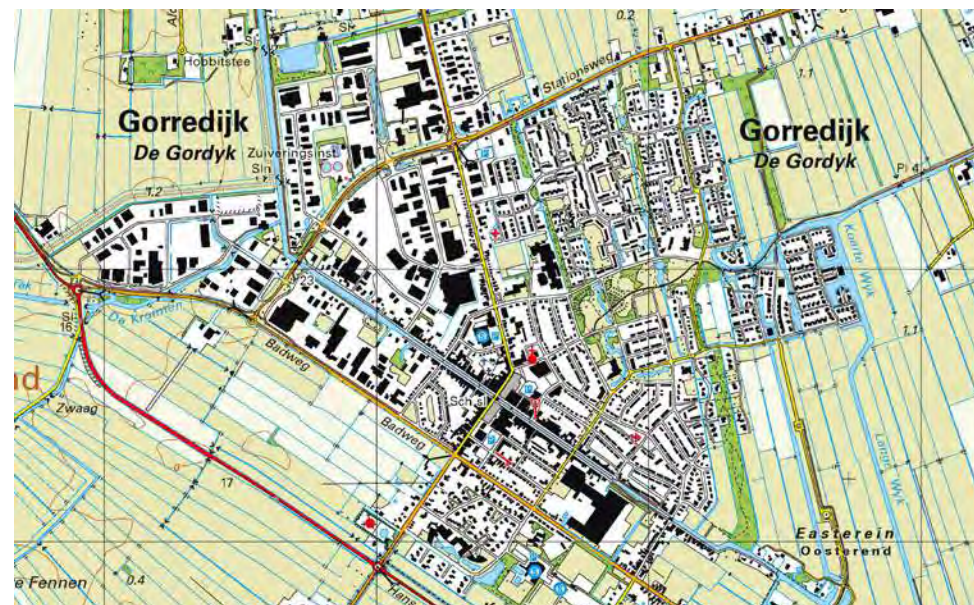
- De oorsprong van Gorredijk ligt op een zandrug, in noordoost en zuidwestelijke richting. Haaks daarop ligt de vaart die vanuit de omringende veenpolders door het huidige dorpscentrum loopt. De doorgaande hoofdwegen (vanuit de zandgronden; Stationsweg, Hegedyk) worden begeleid en gemarkeerd door een laanbeplanting.
- Aansluitend bij het open en transparante karakter van de veenpolder rondom Gorredijk worden in deze zone voornamelijk bomenrijen langs de hoofdwegen geplant.
- De dorpsranden die de overgang naar het landschap vormen worden gemarkeerd door transparante houtsingels in de verkavelingsrichting van het landschap. Op deze wijze wordt eventuele nieuwbouw en uitbreiding van bedrijventerreinen rondom het dorp op een passende wijze in het landschap en de dorpsrand gevoegd.
- De recentelijk aangelegde rondweg ten westen van Gorredijk vindt aansluiting bij de landschappelijke onderlegger met transparante bomenrijen.

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 1935

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Terwispeel

TERWISPEL

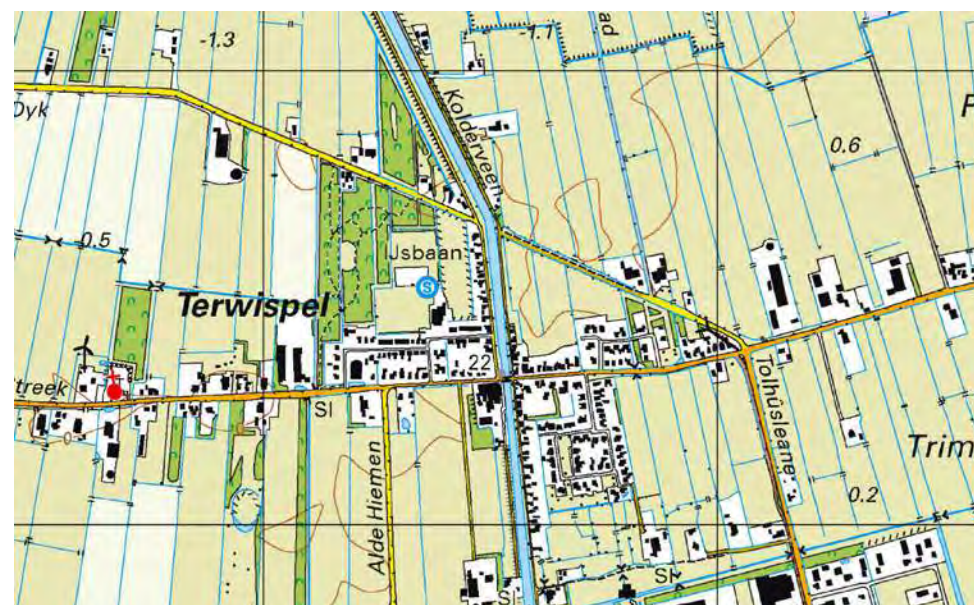
- beplanting van (boeren)erven bepaalt de sfeer.
- bepalend is de laanstructuur langs de doorgaande weg De Streek.
- de van oudsher aanwezige structuur accentueren door Kolderveen en Alde Dyk niet te beplanten.
- een enkele solitair als accent in de kern.
- behoud van openheid langs de Nije Feart.
- boscomplexen zijn bepalend voor de sfeer aan de noordzijde van De Streek.

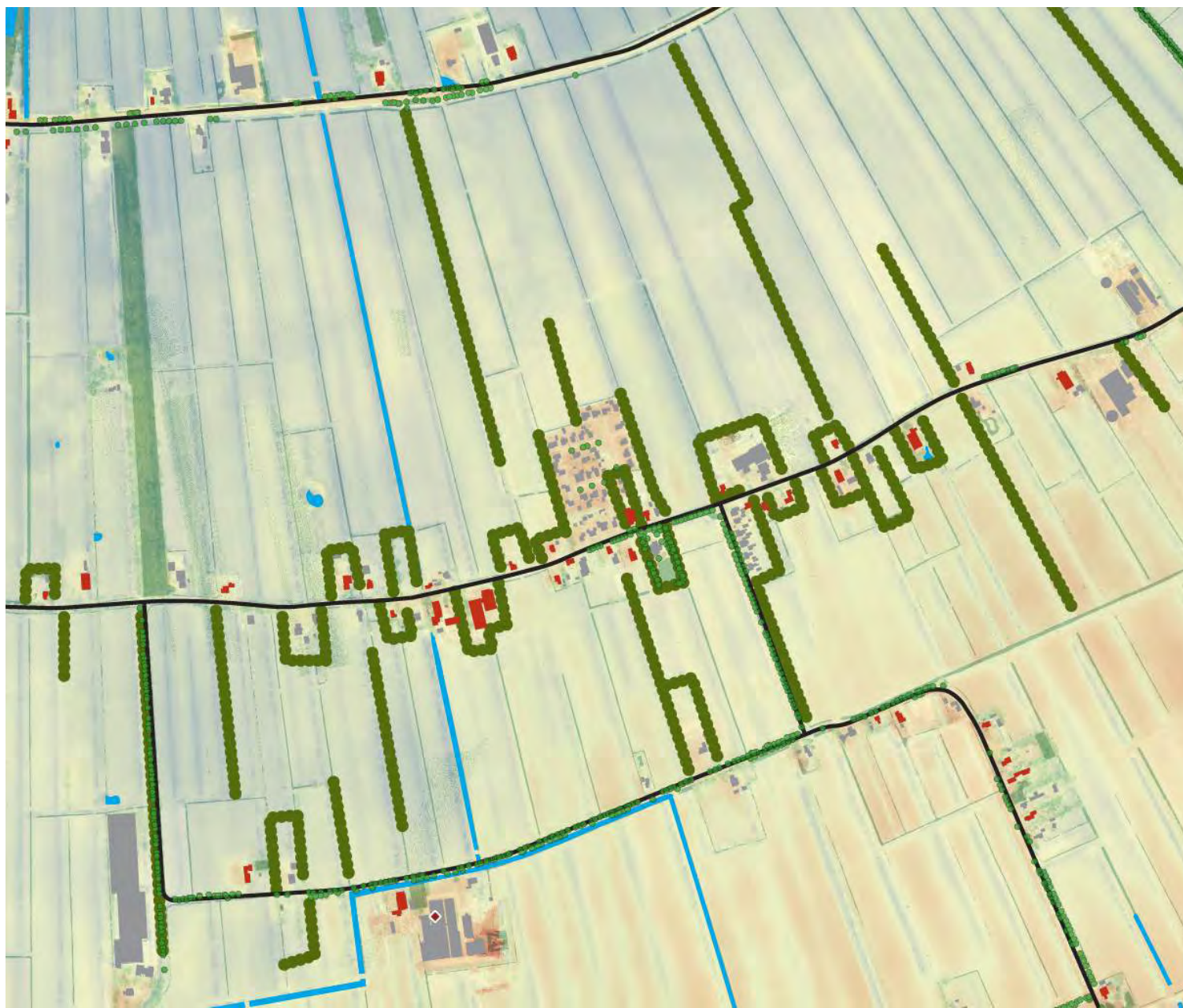
Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

Bomenstructuur Jonkerslân

JONKERSLÂN

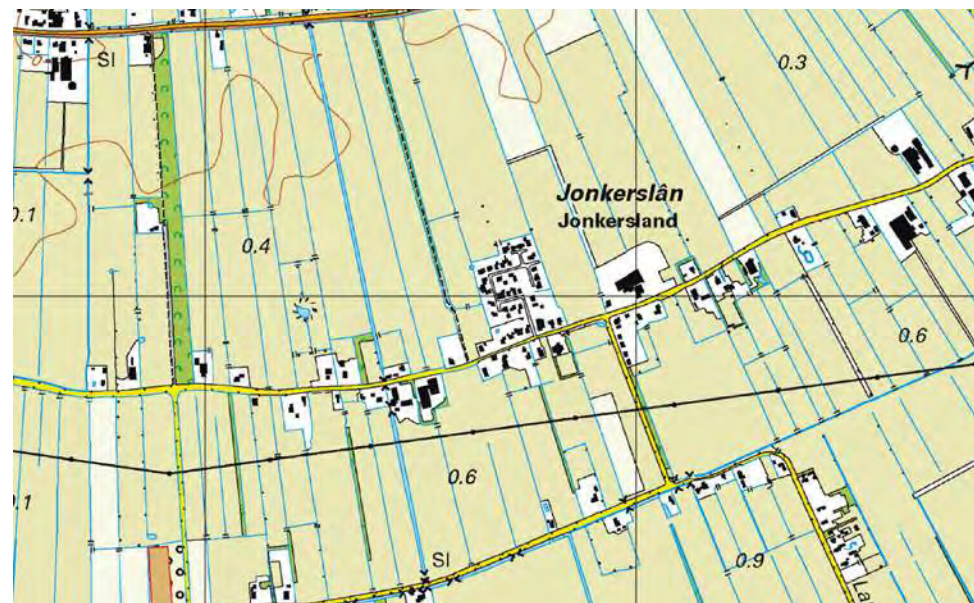
- de beplanting van (boeren)erven bepaalt de sfeer.
- de dorpsstraat (Fûgelsang) blijft vrijwel onbeplant met een enkele solitair als accent in de kern.

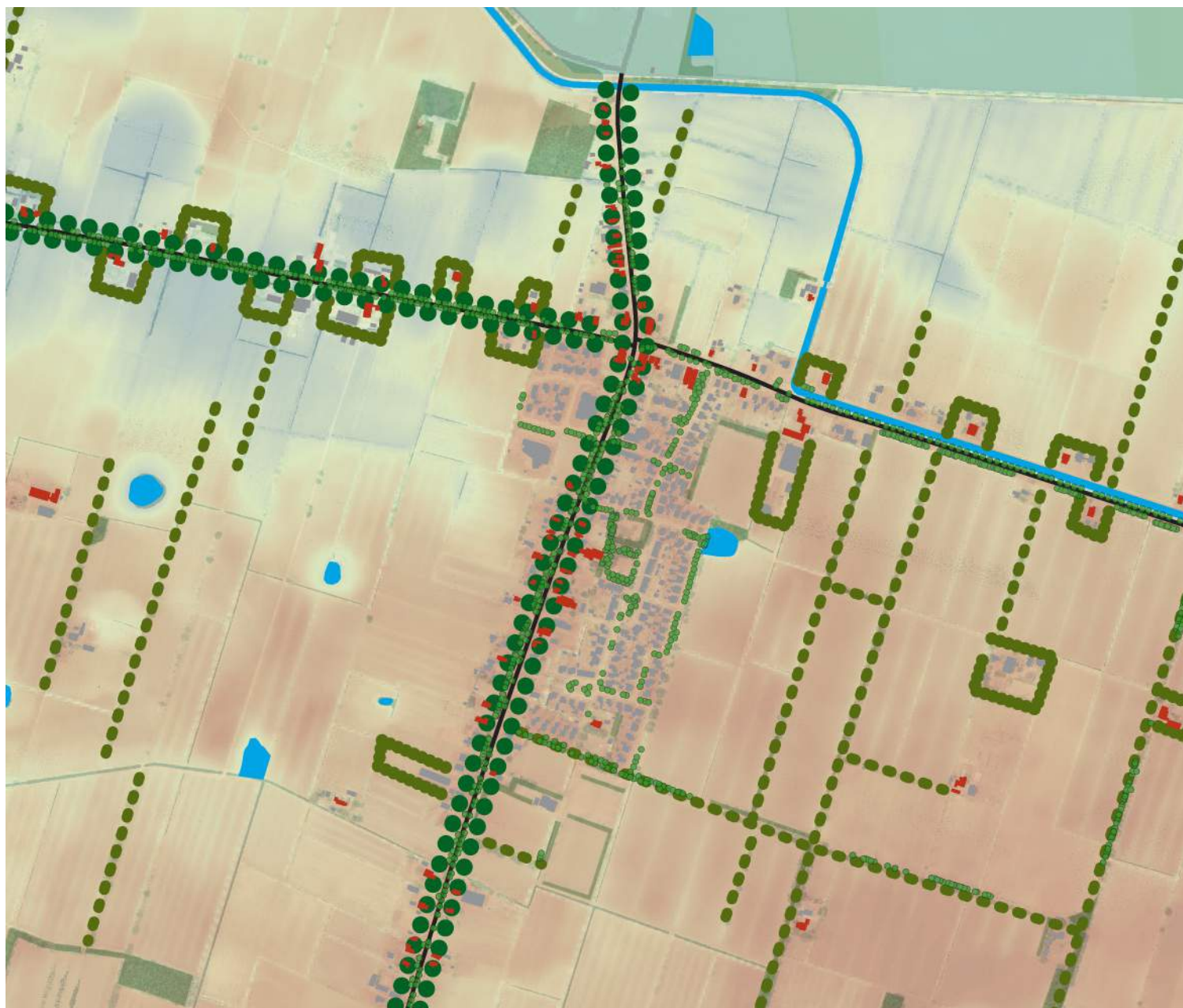
Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

Bomenstructuur Frieschepalen

FRIESCHEPALEN

- beplanting van groene (boeren)erven bepaalt de sfeer.
- doorzichten naar het landschap vanaf De Slûs, De Bodding en De Kromhoek.
- bepalend is de laanstructuur langs de hoofdwegen (De Slûs, Tolheksleane, Hearsterweil).
- karakteristiek transparante singelstructuur haaks op de hoofdweg.
- open karakter langs de Fryskepeallenfeart.

Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

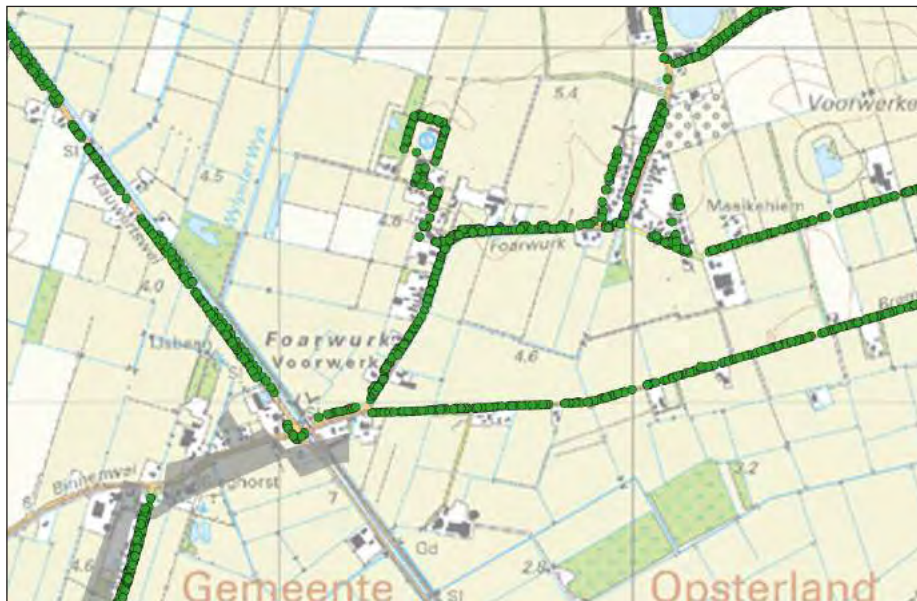
Bomenstructuur Siegerswoude

SIEGERSWOUDE

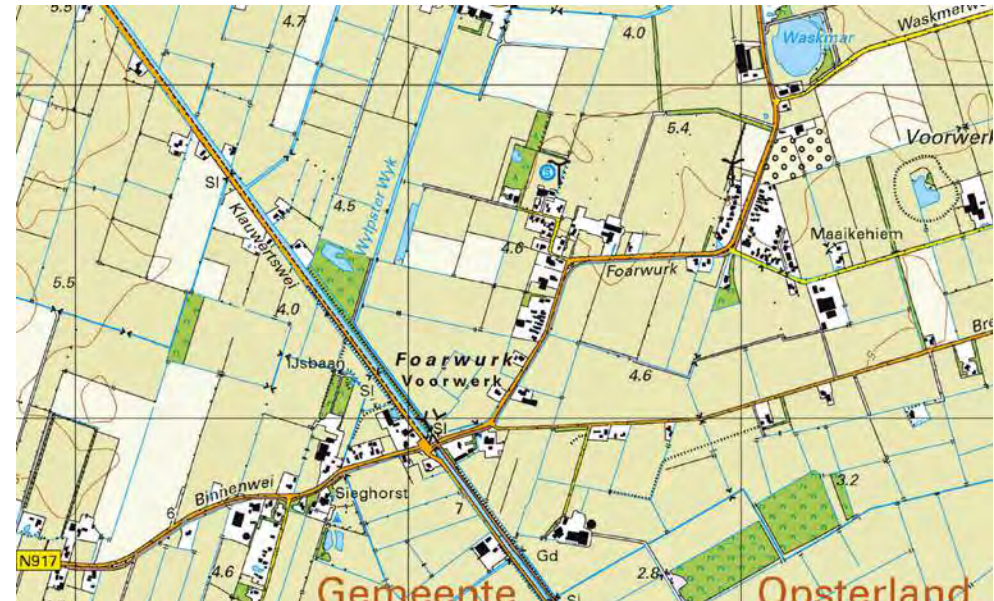
- beplanting van groene (boeren)erven bepaalt de sfeer.
- bepalend is de laanstructuur langs de hoofdweg (Foarwurk).
- karakteristieke transparante singelstructuur haaks op de hoofdweg.

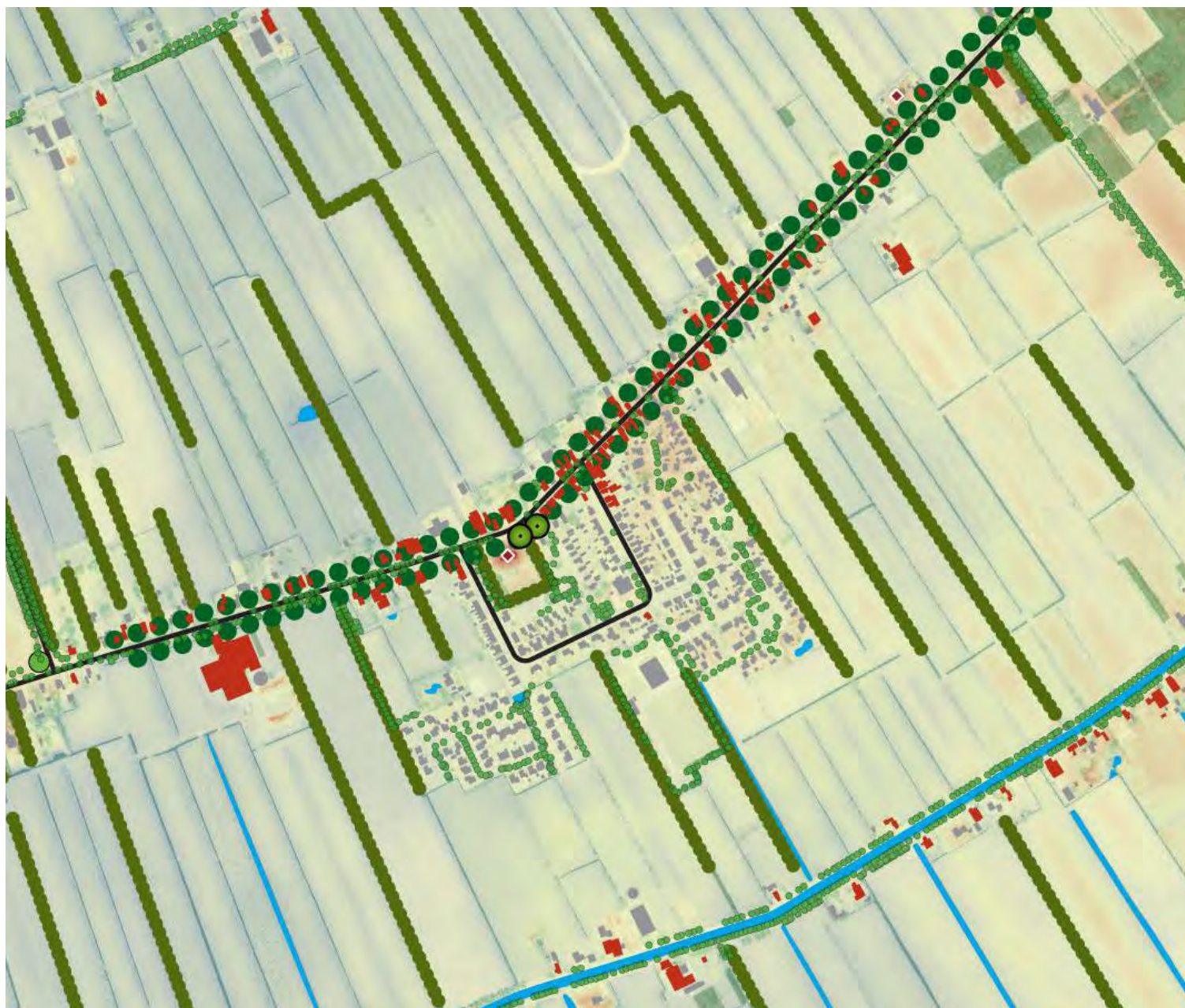
Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

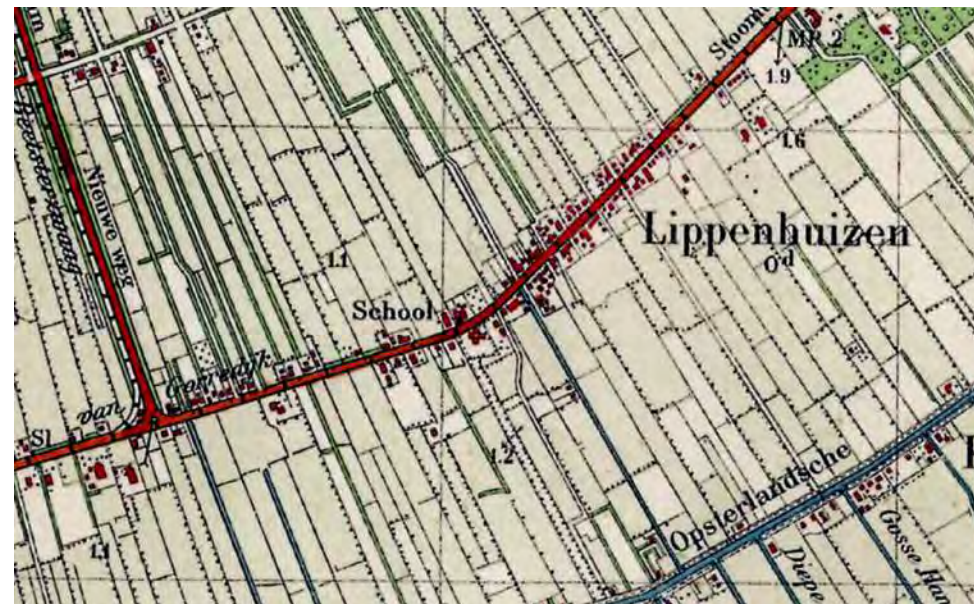
Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Lippenhuizen

LIPPENHUIZEN

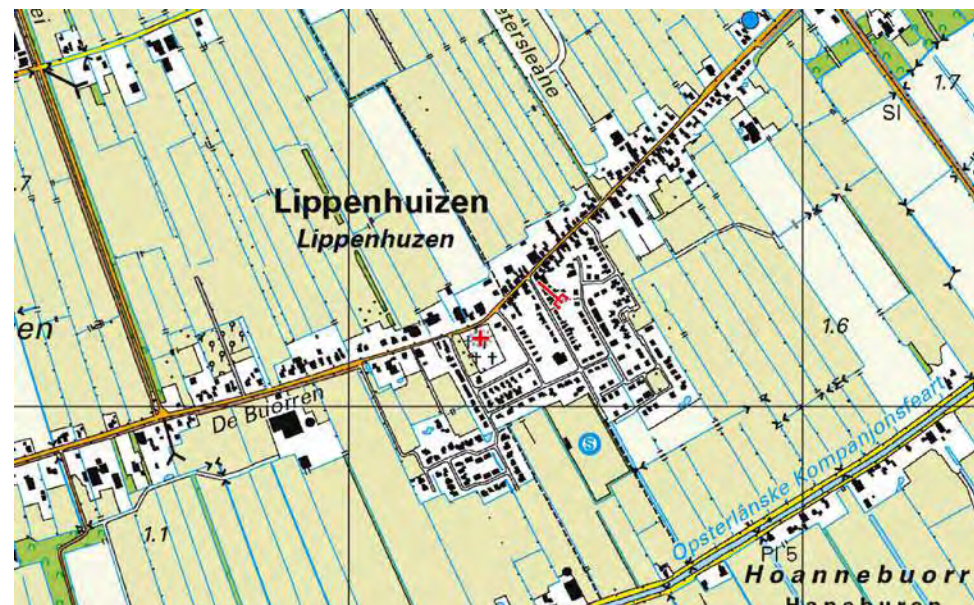
- behoud besloten karakter van 'zanddorp'.
- bepalend is de laanstructuur langs de hoofdweg/dorpsstraat (De Buorren).
- aanzetten van bomenrijen haaks op de dorpsstraat.
- karakteristiek groen gebied door de kerk met begraafplaats in de kern van het dorp.
- solitair als accent in de kern en langs de Buorsterwyk.

Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

Hoogtekaart (maaiveld)

Bomenstructuur Hemrik

HEMRIK

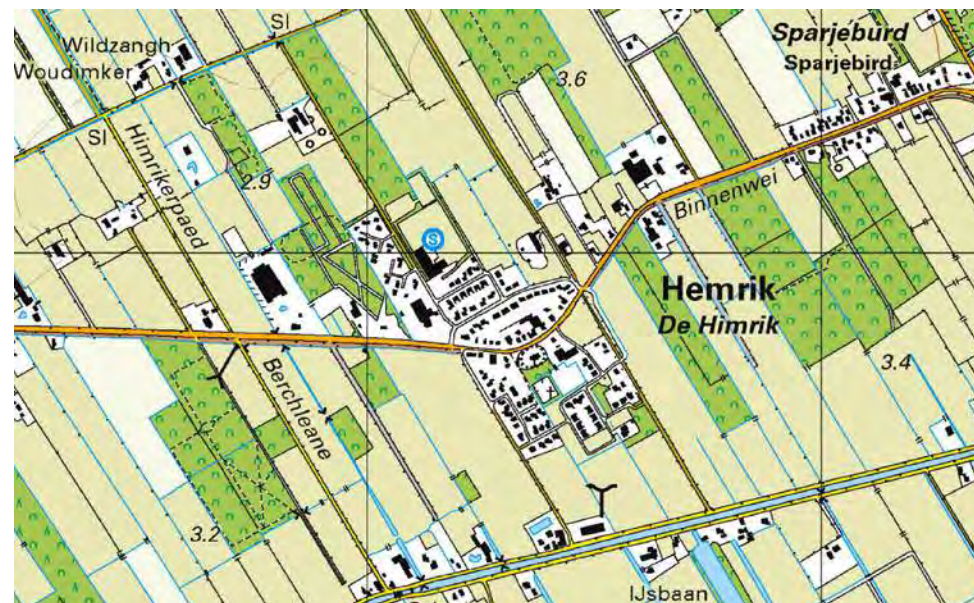
- behoud besloten karakter van 'zanddorp'.
- bepalend is de laanstructuur langs de hoofdweg/dorpsstraat (Binnenwei).
- bomenrijen staan haaks op de dorpsstraat.
- karakteristiek groen gebied door de kerk met begraafplaats in de kern van het dorp.
- solitair als accent in de kern.
- 'coulissen' (open ruimten) in de kern.

Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Legenda

- Bosgebieden en bosstroken
- Bomen(rijen) en lanen
- Solitaire bomen
- Lanen (relatief besloten structuur)
- Singelbeplanting (relatief open structuur)
- Houtsingels (relatief besloten structuur)
- Houtsingels (relatief open structuur)
- Bebouwing
- Bebouwing voor 1935
- Water
- Wegen/paden

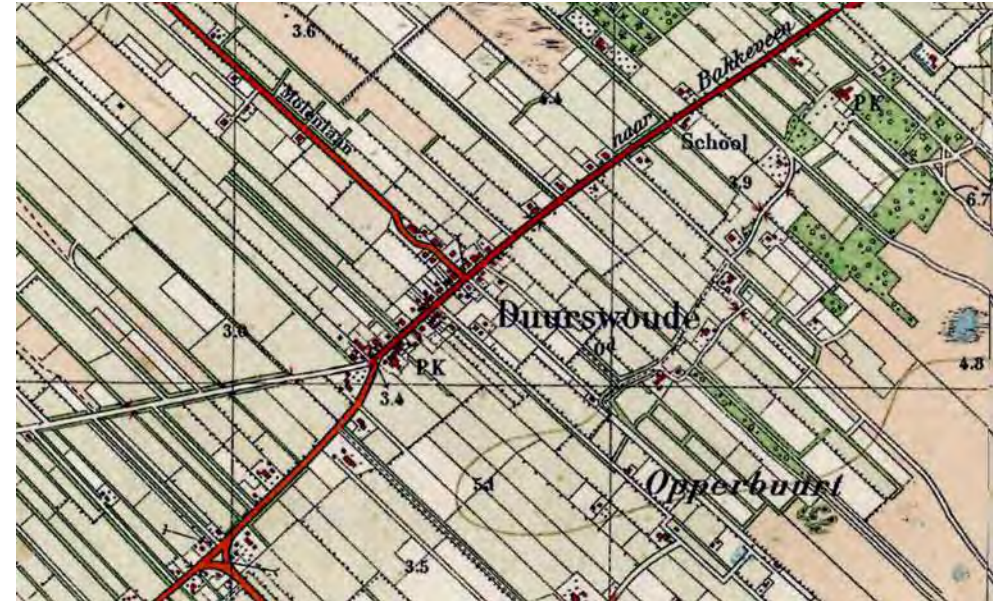
Hoogtekaart (maaiveld)

- Hoog
- Laag

Bomenstructuur Wijnjewoude

WIJNJEWOUDE

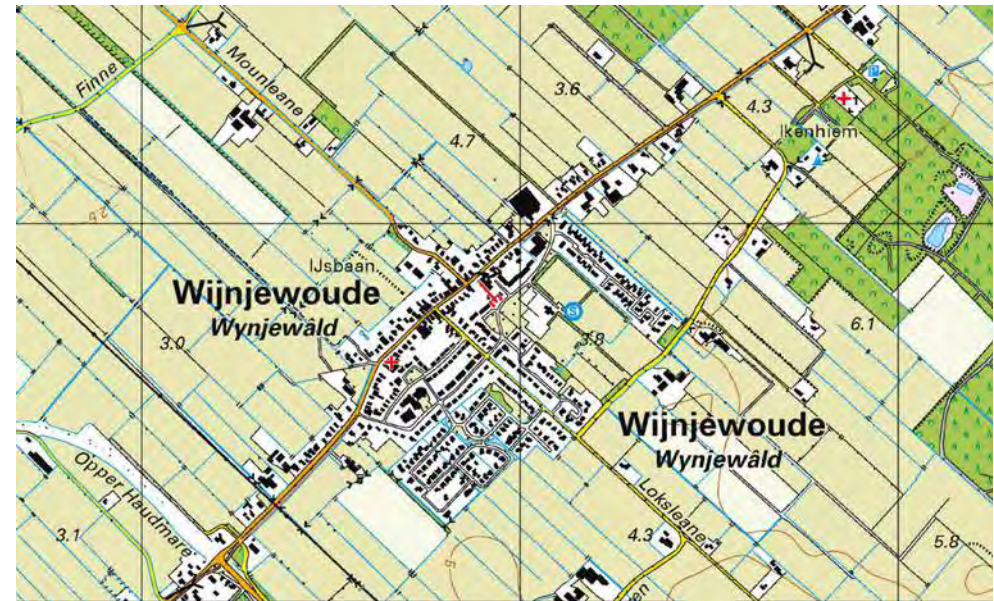
- bepalend is de laanstructuur langs de hoofdwegen/
dorpsstraten (Merkebuorren, Loksleane en Te Nijenhuiswei).
- Karakteristieke transparante singelstructuur haaks op de
hoofdwegen.
- solitair als accent in de kern.

Topografische kaart 1935

Bomen in de openbare ruimte (bron: bomenbestand gemeente Opsterland)

Topografische kaart 2015

Bijlage 3: Boomsoorten Opsterland 2019

Nederlandse naam	Aantal	%
Eik	33.333	64,92%
Es	3.700	7,21%
Beuk	3.150	6,13%
Berk	1.980	3,86%
Els	1.900	3,70%
Linde	1.700	3,31%
Esdoorn	1.170	2,28%
Populier	1.000	1,95%
Kastanje	550	1,07%
Wilg	550	1,07%
Lijsterbes	550	1,07%
Meidoorn	300	0,58%
Sierkers	220	0,43%
Haagbeuk	210	0,41%
Iep	200	0,39%
Sierpeer	175	0,34%
Sierappel	150	0,29%
Acacia	130	0,25%
Plataan	105	0,20%
Naaldbomen	80	0,16%
Krentenboompje	65	0,13%
Boomhazelaar	30	0,06%
Amberboom	25	0,05%
Valse Christusdoorn	20	0,04%
Tamme kastanje	15	0,03%
Hulst	15	0,03%
Notenboom	15	0,03%
Tulpenboom	5	0,01%
Hemelboom	4	0,01%
Totaal	51.347	100,00%

Bron: GBI, beheersysteem openbare ruimte gemeente Opsterland, geraadpleegd op 25 oktober 2019.

Een boom is volgens de APV Opsterland 2018 een houtopstand met een minimale doorsnede van 10 cm, gemeten op borsthoogte.

gemeente
Opsterland

N0.ORDPEIL
landschap.erfgoed

Colofon

Dit plan is tot stand gekomen
in samenwerking met:
gemeente Opsterland (tekst)

Adviseur:
N0.ORDPEIL landschap.erfgoed

Projectnummer:
698 00 401

Datum:
Vastgesteld door de gemeenteraad:
29 juni 2020

